

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theses Vniversae Theologiae Speculativæ, Sacramentalis, & moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

Pars Prima. Continens summam accuratissimam Ideæ Theologiæ
speculativæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42284

THESES
 VNIVERSÆ
 THEOLOGIAE

Speculativæ, Sacramentalis, &
 Moralis.

PARS PRIMÆ

Continens summam accuratissimam Ideæ
 Theologiæ Speculativæ.

PROŒMIUM.

De ipsa Theologia secundum se.

Ref. 1. **T**HEOLOGIA, quoad substantiam spectata, est necessaria ad salutem, non in singulis sed pro singulis, saltem ut plurimum.

Ref. 2. Theologia absolute dici potest scientia propria; etsi non sit evidens, agatque de singularibus.

Ref. 3. Theologiæ objectum materiale primum est Deus: ratio formalis quæ, Deitas: ratio verò formalis sub qua, discursus ex revelatis.

Ref. 4. Theologia, ut procedit ex duobus principiis fidei, est una specie scientia, non autem si spectetur, ut etiam complectitur conclusiones ex altera præmissa naturali erutas.

2 DE PIA THEOLOGIA.

Et scientiæ naturales Adæ infusæ, quoad generationem, penderent à revelatione divina; non tamen quoad usum.

Ref. 5. Theologia nostra non est propriè subalternata scientiæ Beatorum.

Ref. 6. Theologia est simul speculativa, & practica; idque formaliter: magis tamen est speculativa, quam practica.

Ref. 7. Theologia, quoad dignitatem, præstat scientiis merè naturalibus, ratione materiæ, quam tractat, principiorum, quibus innititur, & luminis, quo acquiritur.

Theologia est certior scientiis naturalibus, etiam quoad conclusiones ex una præmissa de fide, & altera naturali, erutas.

Lumen naturale est à Deo, ut à prima causa: lumen autem fidei est ab illo, etiam ut à prima Veritate.

Ref. 8. Theologia nostra meretur propriè nomen Sapientiæ.

Sapientia non distinguitur à scientia per exclusionem, sed per majorem inclusionem.

Theologia sumit varias propositiones à scientiis naturalibus, tanquam ab inferioribus & ancillis.

Theologia ita, utitur propositionibus Philosophicis ut de illis judicet, neque illas admittat, nisi ut suis principiis consentaneas.

Ref. 9. Theologia evidenter negativè solvere potest argumenta suis principiis opposita, non autem evidenter positivè.

Ref. 10. Loci Theologici ad sex capita reduci possunt. 1. Sumitur ab authoritate Scripturæ sacre. 2. Ex traditionibus. 3. Ex Conciliis generalibus. 4. Ex decretis summorum Pontificum. 5. Ex communi Patrum & Theologorum consensu. 6. Ex ratione naturali.

Scriptura sacra habet duplicem sensum, litteralem, & spiritualem, qui rursus subdividitur in allegoricum, tropologicum seu morale, & anagogicum.

LIBER I.

DE DEO, UT UNO.

CAP. I. **D**eum esse, est per se notum, secundum se,
Ref. 1. non quoad nos.

Illa propositio, cujus prædicatum est de intrinseca ratione subjecti, merito dicitur per se nota, secundum se.

Cognitio Dei dicitur nobis à natura congenita, quia à pueritia, aut facile ex creaturis illam comparare solemus.

Ref. 2. Deum esse, demonstrari non potest à priori, sed à posteriori potest.

Cognitio clara & obscura de eadem re haberi potest per diversa media.

Ref. 3. Deum esse, triplici præcipuè argumento evidenter probari posse videtur: nempe ex rerum causalitate, contingencia, & ordine.

Ref. 4. Existentia Dei non tantum identificatur cum essentia divina, sed etiam est de conceptu formali, & intrinseco illius.

Patres, quando dicunt, Deum sibi esse causam essendi, intelligendi sunt in sensu negativo.

Existentia Dei non potest cum fundamento, præscindi per intellectum, ab essentia illius.

CAP. II. *Ref. 1.* Attributa divina non distinguuntur realiter, aut ex natura rei, ab essentia Dei, vel inter se: esto Deus dicatur generare per intellectum, non per voluntatem.

Unum attributum non est magis idem actu cum se ipso, quam cum aliis; sed tantum virtute, & ratione.

Non bene colligitur distinctio attributorum, ex distinctioe creaturarum; neque ex eo quod intellectus noster ea variè describit.

Ref. 2. Attributa divina non distinguuntur tantum nomine ab essentia, & inter se, sed virtualiter, seu ratione ratiocinata.

Beati non distinguunt attributa divina per rationem, sed tantum viatores.

Inter attributa divina non est nisi ordo virtualis; unde intellectus in Deo ratione præcedit voluntatem, immutabilitas æternitatem, &c.

Ref. 3. Attributa sunt à parte rei de conceptu Essentiæ divinæ, & vice versa; non tamen respectu nostri intellectus, inadæquatè, & explicitè ea concipientis.

Illud est tantum de conceptu explicito alicujus rei, quod primariò & explicitè objicitur intellectui eam concipienti.

Propositiones, in quibus unum attributum prædicatur de alio, sunt veræ in sensu formali; formalitate se tenente ex parte objecti, non intellectus nostri.

Ref. 4. Quamvis actualis intellectio fit à parte rei de formali constitutivo divinæ Essentiæ, non tamen juxta conceptum nostrum explicitum.

Non fit Deo injuria, quod eum concipiamus per modum substantiæ intellectivæ, à se existentis.

CAP. III. *Ref. 1.* Deus non est corporeus, nec compositus ex materia & forma.

Corporum variis defectus, quoad entitatem, modum existendi, & agendi vim.

Scriptura sacra membra humana Deo tribuit, ut varias illius perfectiones quoquo modo exprimat.

Ref. 2. Non est in Deo compositio, sive ex natura & supposito, sive ex essentia & existentia.

In Concilio Rhémensi damnatus est Porretanus, quod negaret propositiones illas, Deus est Deitas, Deus est veritas, &c.

Ref. 3. Neque Deus componitur ex genere & differentia, vel ex subjecto & accidente.

Non

DE DEO, UT TRINO. 5

Non est in Deo compositio ob Trinitatem personarum: sive considerentur ut sunt unum in essentia, sive ut distinguuntur inter se realiter.

CAP. IV. *Res. 1.* Deus non tantum est perfectus, sed etiam summè perfectus.

Creaturae, etsi suo modo perfecta dici possint, quantum ad entitatem, operationem, & assecutionem finis; Deus tamen in eo genere longè est perfectior.

Omnis perfectio in tota latitudine entis, concipi debet ut Deo debita.

Res. 2. Perfectiones simpliciter simplices sunt in Deo formaliter; simplices verò secundum quid, eminenter duntaxat.

Perfectio simpliciter simplex dicitur illa quae in quolibet ente; ut ens est, melior est ipsa quam non ipsa, simplex verò secundum quid, quae non ita se habet.

Creatura dicitur similis Deo analogicè; non tamen Deus dici debet similis creaturae.

Nomina communia Deo & creaturis, non dicuntur de illis univoce, neque aequivoce, sed analogicè.

Res. 3. Deus est summè bonus, idque triplici titulo, nempe ut bonum dicitur quod bene operatur, quod est conveniens sibi, vel alteri, quodque habet perfectiones requisitas.

Esse bonum per essentiam, est proprium solius Dei.

Creaturae dicuntur bonae à bonitate sibi inhaerente, non à bonitate Dei, licet iis communicata in genere causae efficientis, exemplaris, & finalis.

Deus dicitur bonum omnis boni, quia causat omnem bonitatem creaturarum, modis praedictis.

CAP. V. *Res. 1.* Deus est essentialiter infinitus: esto rerum omnium perfectiones formaliter non contineat.

Creatura, simpliciter finita, dici potest infinita

6 DE DEO, UT UNO.

secundum quid : Nulla tamen quantumvis perfecta, est essentialiter infinita.

Res. 2. Non potest dari infinitum actu, sive secundum multitudinem, sive secundum magnitudinem, sive secundum intensiorem.

Tempus non potuit esse ab aeterno, & quamvis fuisset, Deusque singulis diebus creasset unum Angelum, nondum Angelorum numerus esset simpliciter infinitus.

Res. 3. Deus est ubique in hoc mundo, est etiam extra hunc mundum, in spatiis imaginariis.

Deus generatim est tribus modis in rebus omnibus, nempe per essentialiter, per praesentiam, & per potentiam : & in quibusdam rebus, aliis modis specialibus.

Spatia imaginaria non sunt physica & positiva, ut illa imaginamur, sed sunt quaedam negatio, cum non repugnantia ut repleatur.

Ubiquitas Dei connotat aliorum coexistentiam, non autem illius immensitas. Unde haec est necessaria, & aeterna, illa libera, & temporalis.

Immensitas absolute nulli creaturae competere potest. Ubiquitas vero, aliquatenus potest.

CAP. VI. *Res. 1.* Deus adeo est immutabilis, ut nullo modo possit mutari, sive quoad substantiam, sive quoad accidentia : mutatione perfecta, vel amissiva.

Creatura quaelibet, varias mutationes subire potest, quoad substantiam, quoad qualitates, quoad locum, & si sit intellectualis, quoad electiones, aliasque operationes internas.

Res. 2. Deus, utpote ens absolute necessarium, prorsusque immutabile, est verè, & proprie aeternus.

Aeternitas est, interminabilis vitae, tota simul, & perfecta possessio. Ita Theologi, ex Boëtio.

Vulgaris illa descriptio Aeternitatis, Durationi Dei,

Dei, quæ à substantia divina non distinguitur, perfectè competit.

Duratio Dei, etsi in se indivisibilis, coëxistit omnibus temporibus: sicut anima rationalis coëxistit corpori quanto, & punctum circumferentiæ.

Licet æternitas divina sit prorsus immutabilis, variatio aliqua in dicta coëxistentia reperitur.

Ref. 3. Ævum est duratio indivisibilis, & tota simul: sicut est indivisibilis, & tota simul entitas quam mensurat.

Non tamen propterea adæquandum Æternitati, quæ neque in se, neque in sibi adjunctis successionem aliquam pati potest.

CAP. VII. *Ref. 1.* Deus potest in seipso clarè videri ab intellectu creato, non tamen naturæ viribus.

Dei visibilitas solo naturæ lumine demonstrari non potest sive per causas, sive per effectus.

Angelus inferior naturaliter superiorem, ut est in se, videre potest, ob convenientiam in ratione essendi ejusdem ordinis.

Chrysostomus cum ait, Deum à nulla creatura videri posse, intelligendus de visione comprehensiva.

Ref. 2. Beati de facto vident Deum per lumen gloriæ: quod est qualitas aliqua supernaturalis, elevans & roborans intellectum beati, ad clarè intuendam essentiam divinam.

Luminis gloriæ defectus non ita congruè, ac speciei impressæ, suppleri potest.

Ref. 3. De potentia absoluta Beati possunt videre Deum sine lumine gloriæ, Deo speciali concursu, illius defectum supplente.

Dico, speciali concursu, nam nuda Dei præsentia non sufficit ut intellectus beati elevetur ad videndum Deum.

Ref. 4. Nullus potest creari intellectus, cui lumen gloriæ sit connaturale: sicut non potest produci aliqua.

8 DE DEO, UT UNO.

aliqua creatura, quæ sit naturaliter beata, & impeccabilis.

Nulla creari potest substantia supernaturalis, quatenus supernaturale dicitur quod est supra exigentiam naturæ.

Quod intellige de substantia perfecta, nam modus aliquis substantialis, ordinis supernaturalis dari potest.

CAP. VIII. *Res. 1.* Non datur de facto in Beatis, species aliqua impressa, divinæ essentia, ab ea distincta.

Visio beatifica ut est à Deo specialiter concurrente per modum objecti, est necessaria; ut est ab illo tanquam à causa prima, est libera.

Etsi, ut visio beatifica fiat connaturali modo, requiratur lumen gloriæ; non tamen species impressa, cujus proprium est gerere vices objecti, non autem dare vires potentia.

Res. 2. Non repugnat, de potentia absoluta dari speciem aliquam impressam Dei, per quam Deus intelligibilitatem aliquam accidentalem, & extrinsecam accipiat.

Per visionem beatificam producitur species expressa Dei: sicut per quamcunque aliam intellectionem, producitur species expressa objecti cogniti.

Res. 3. Beati vident de facto, quicquid est formaliter in Deo: neque de potentia absoluta, Deum aliter videre possunt.

Communicabilitas ad intra, est proprietas naturæ divinæ; ad extra verò, in ordine ad visionem, totius entis divini.

Unde intelligitur cur una persona non possit videri sine alia, etsi una sine alia possit incarnari.

Essentia divina visa, dicitur speculum necessarium respectu sui, & liberum per ordinem ad futura contingentia.

Res. 4. Possunt Beati formaliter, vi visionis Dei, videre in ipso aliquas creaturas; non tamen omnia possibilis.

Minus

Minus est, videre Deum solum; quam simul videre Deum, & in eo creaturas aliquas.

Tam exigua potest esse Dei visio, ut nulla creatura distinctè in eo videatur.

Probabile est, quemlibet Beatum videre creaturas aliquas possibiles.

Res. 5. Non repugnat, res omnes futuras videri à Beatis in Essentia Dei; quamvis non sit necesse ut omnes videantur.

Beati vident in Deo genera, & species rerum; mysteria gratiæ, & quæ ad eorum statum pertinent.

Visio beata est omnino invariabilis; unde, ratione illius, creaturæ intellectuales participant æternitatem.

Cur unus Beatus cum tanto lumine videat has creaturas, non illas, petendum ex determinato influxu Dei.

CAP. IX. *Res. 1.* Inter visiones Beatorum; nulla est inæqualitas specifica: non tamen omnes Beati sunt æquales, in perfectione beatitudinis essentialis.

Visiones hominum beatorum sunt ejusdem speciei cum visionibus Angelorum. Visio tamen qua Deus seipsum videt, ab illis plusquam specie distinguitur.

Res. 2. Visio beatifica omnino commensuratur cum lumine gloriæ; ita ut duo habentes æquale lumen, æqualiter Deum videant cum intellectu inæquali.

Quantitas actionis, sumitur à quantitate causæ totalis, & completæ, quando utraque causa ex se aliquid potest ad effectum.

Visus acutior meliùs videt colorem, cum æquali lumine, at intellectus nobilior non meliùs videt Deum, cum æquali lumine gloriæ.

Res. 3. Etsi Deus aliquatenus à Beatis comprehendatur, propriè tamen est incomprehensibilis.

Illud propriè comprehenditur, quod tam perfectè cognoscitur, quantum ex parte sua cognoscibile est.

Res.

Ref. 4. Etsi Deus pleraque nomina propria habeat, propriè tamen est ineffabilis, & innominabilis respectu nostri.

Nomen, *Qui est*, est maximè proprium Dei, propter ejus significationem, universalitatem, & con-
significationem.

Nullum nomen Deo à nobis imponi potest, quod non includat aliquam imperfectionem in modo significandi, ut patet in illis nominibus, Deus, bonus, bonitas, &c.

CAP. X. *Ref. 1.* In Deo ponenda est vera aliqua scientia, quæ sit per modum actus secundi; eaque unica, seu simplicissima.

Ille actus secundus dicit ordinem ad primum, qui se habet per modum actionis elicite & receptæ, quomodo nō se habet à parte rei intellectio divina.

Ref. 2. Scientia Dei est perfectissima, continens in se omnes perfectiones scientiæ creatæ, sine ulla imperfectione.

Est etiam universalissima, utpote se extendens ad omnia intelligibilia, eorumque rationes omnes universales & particulares comprehendens.

Ref. 3. Deus seipsum cognoscit, imò & comprehendit; unde cum dicitur, quod se comprehendit, finitum esse sibi, accipiendum est negativè.

Cognoscit etiam Deus omnia possibilis, per scientiam quam vocant simplicis intelligentiæ.

Res possibilis nihil est reale actu; est tamen aliquid reale in potentia.

Satis est quod objectum primum & motivum divini scientiæ existat, etsi non existat secundarium, & purè terminativum.

Ref. 4. Deus per scientiam visionis, cognoscit res omnes existentes in aliqua differentia temporis; ac speciatim contingenter futuras.

Scientia illa Dei quoad entitatem est simpliciter necessaria, at quoad terminationem, non nisi ex hypothesi quod res existant.

Melius

DE DEO, UT UNO. II

Melius est quædam nescire, quàm scire, quando eorum cognitio privat majori bono, vel ad malum inducit.

Ref. 5. Deus cognoscit non entia, & mala; idque per bonitatem formæ, vel actus, quo privant.

Deus non facit ens rationis, etsi videat conceptum quem nos formamus de chimera.

CAP. XI. *Ref. 1.* Deus res intelligit per suam essentiam, tanquam per speciem; & in ipsa, tanquam in objecto prius cognito.

Quamvis Deus videat creaturas in seipso, ut in objecto motivo; illius cognitio tendit usque ad creaturas in seipsis spectatas.

Ref. 2. Futura contingentia absoluta non videntur in essentia divina, ut habet præcisè rationem Omnipotentia, vel Ideæ, neque in solo decreto divino, quo Deus statuit concurrere cum voluntate nostra ad eorum productionem.

Cognitio futuri contingentis, quam Deus habet in decreto præfiniente, si datur, supponit aliam cognitionem ratione priorem.

Ref. 3. Nec possunt hæc futura certò cognosci, in suis causis proximis, sive secundum se spectatis, sive etiam cum omnibus circumstantiis ad agendum prærequisitis.

Licet possit Deus habere majorem probabilitatem effectus sequuturi, ob majorem penetrationem causæ liberæ, non tamen omnimodam certitudinem.

Ref. 4. Ratio videndi futura contingentia non potest sumi ex reali & æterna eorum existentia in æternitate.

Æternitas non mutat naturas rerum, adeoq; non facit ut quod in se non existit, alteri coexistat. Et ut sit simplicissima, sufficit quòd res in ea sint, quando in se existunt.

Ref. 5. Ratio videndi futura contingentia, est ipsamet eorum entitas, & realis præsentia, quam aliquando habitura sunt.

Unde

12 DE DEO, UT UNO.

Unde hæc distingue, Deus videt rem futuram, ut coëxistentem ipsius æternitati, ab æterno, & Deus videt illam ut coëxistentem æternitati, pro tempore quo in se existet: & hoc tantum admittendum est.

CAP. XII. *Ref. 1.* Præscientia Dei rectè cohæret cum rerum futurarum contingentia & libertate.

Sancti eam comparant nostræ præscientiæ futurorum, & memoriæ præteritorum, ac visioni præsentium.

Ref. 2. Scientia Dei est causa rerum; non illa, quæ dicitur visionis, sed ea, quæ vocatur simplicis intelligentiæ.

Scientia Dei est causa rerum: non tantum materialiter & identicè, sed etiam formaliter in ratione scientiæ.

Ref. 3. Deus habet rerum ideas, quæ non sunt res ipsæ factibiles, sed essentia Dei, ut imitabilis.

Quod intellige, de idea objectiva; nam actualis cognitio, formalis idea dici potest.

In Deo variæ sunt ideæ, juxta varios modos quibus essentia divina est imitabilis à creaturis.

Non sunt in Deo ideæ rerum omnium quas cognoscit, sed earum tantum quæ sunt factibiles, ad imitationem exemplaris.

Specialem ideam habent individua, ac ex S. Thoma, entia completa, & accidentia supervenientia.

CAP. XIII. *Ref. 1.* Juxta Scripturam sacram, admittenda est in Deo scientia conditionata.

Decretum prædeterminans, quod tali scientiæ à nonnullis præmittitur, cum vero scripturæ sensu non cohæret.

Ref. 2. Scientia conditionata, ab Augustino, aliisque Patribus apertè supponitur, cum agunt de creatione Angelorum & hominum, & de variis vocatorum modis.

Reprehenduntur Semipelagiani ab Augustino, & Prospero, non propter scientiam conditionatam, sed propter illius abusum.

Ref.

Ref. 3. Scientia conditionata est ad mentem S. Thomæ, cum agit de usu gratiæ, de creatione mulieris, &c.

Potest constitui scientia media inter scientiam simplicis intelligentiæ, & scientiam visionis: sicut futurum sub conditione est veluti medium inter absolute futurum, & merè possibile.

Ref. 4. Scientia conditionata rationibus probari potest, ac maximè ex veritate sui objecti.

Non nocet hæc scientia causalitati divinæ, vel efficaciam gratiæ, vel gratuitæ prædestinationi.

Ref. 5. Ea ponenda est in Deo, non modò speculative, sed etiam practice, seu quoad ulum; ita ut Deus ea dirigatur in providentia ad homines spectante.

Ut certitudo decretorum Dei cum libertate concilietur, ad ejusmodi scientiam recurrendum est: nec ad hoc sufficit cognoscere vim mediorem repudiabilem.

CAP. XIV. *Ref. 1.* In Deo est voluntas; quæ non habet rationem potentiæ, vel actus primi, nisi juxta conceptum nostrum.

Appetitus sequitur formam, naturalis naturalem, sensitivus sensitivam, & rationalis rationalem.

Ref. 2. In Deo etiam est appetitus innatus, respectu propriarum perfectionum, & ad se communicandum, tam ad intra, quam ad extra.

Dantur in re aliqua varii appetitus, juxta varios entis gradus quos participat, ut patet in homine.

Ref. 3. Deus vult & amat seipsum, & creaturas, omnes, quatenus his bonitatem suam communicat, juxta cujusque capacitatem.

Ref. 4. Deus non vult malum culpæ, etsi illud permittat: vult tamen malum pœnæ, non per se, sed per accidens.

Malum culpæ non ordinatur ad bonitatem divinam, quin potius illi repugnat, vel ut avertens, vel ut retardans.

Ref. 5. Deus vult quicquid vult, propter suam bonitatem:

nitatem:

nitatem: adeoque objectum formale omnium volitionum divinarum est ipsius bonitas.

Etsi Deus velit omnia propter seipsum, in eo sunt alia virtutes, præter charitatem.

Deus amore amicitia amat hominem propter ipsum, non ultimè, sed ut ipsi bene sit.

Res. 6. Voluntas Dei, etsi realiter unica sit, & simplicissima, dividitur in voluntatem signi, & beneplaciti; antecedentem, & consequentem, conditionatam, & absolutam, efficacem, & inefficacem.

Voluntas beneplaciti est in Deo, & voluntas signi dicit tantum signum aliquod cui non semper respondet in voluntate divina affectus proportionatus, sed alius.

Voluntas generalis quam habet Deus, omnes salvandi, includit istam conditionem, si per ipsos non fiet: non verò istam, nisi per hoc impediretur pulchritudo universi.

CAP. XV. *Res. 1.* In Deo est libertas, consistens, non in indifferentia iudicii, sed in indifferentia ipsius voluntatis potentis eligere hoc, aut illud.

Ridiculum est dicere hominem esse liberum, eò ipso quò iudicat objectum aliquod posse eligi, & non eligi, etsi non habeat voluntatem indifferentem ad illud eligendum, aut non eligendum.

Res. 2. Deus à sua scientia non determinatur, quoad exercitium, ut hoc, vel illud velit, aut non velit: sed manente eadem scientia, necessaria ad aliquid agendum, potest illud non agere.

Indifferentia brutorum non sufficit ad libertatem, quia moventur per iudicium determinatum ad unum.

Illud, Errant qui operantur malum, intelligi debet, vel de defectu considerationis, vel de errore morum.

Res. 3. Deus seipsum amat necessariò, tam quoad specificationem, quàm quoad exercitium.

Amat

DE DEO, UT UNO. 15

Amat etiam creaturas possibles necessariò utroque amore, sicut necessariò easdem intelligit.

Non potest Deus seipsum comprehensivè cognoscere, & amare, quin possibilia cognoscat, & affectu saltem complacentiè diligat.

Deus creaturas existentes amat liberè, nec agit ad extra ex necessitate naturæ.

Voluntas Dei libera est omnino immutabilis. Illud porrò, pœnitet me fecisse hominem, intelligi debet quoad effectum, non quoad affectum.

Ref. 4. Libera volitio Dei non est denominatio extrinseca aut respectu rationis, neque perfectio realiter distincta ab essentia divina, sed ipsa volitio necessaria, qua Deus amat seipsum: quatenus ita terminatur ad creaturas, ut posset ad eas non terminari.

Volitio Dei est simpliciter infinita, ita ut æquivalet infinitis volitionibus, & nolitionibus realiter distinctis.

Indifferentia divinæ libertatis non est in ordine ad actus internos, sicut nostra, sed in ordine ad objecta externa.

Effectus formalis volitionis divinæ est, necessariò facere ut Deus amet omnia volibilia, non tamen ut ea amet necessariò.

CAP. XVI. *Ref. 1.* Voluntas & intellectus Dei, concurrunt ad opus immediatè, illa, quoad applicationem, & exercitium, hic, quoad directionem, & veluti specificationem.

Potentia exequens in Deo ratione distinguitur ab intellectu, & voluntate; estque ipsamet essentia divina.

In Deo vera est omnipotentia, qua potest facere quicquid absolutè non implicat contradictionem.

Potuit Deus producere species nobiliores productis, & productas meliores facere quoad accidentia. Non tamen potuit aliquid producere melius unione hypostatica, beatitudine sanctorum, & maternitate Virginis Deiparæ.

Ref. 2.

Ref. 2. Nulla potest dari causa propria divinæ volitionis, siue efficiētis, siue finalis: potest tamen dari impropria seu virtualis.

Imò, una res creata potest ipsi esse aliquo modo proxima ratio volendi aliam.

In eo agendi modo nulla est imperfectio, quæ supremam Dei independentiam, & dignitatem de- deat.

Ref. 3. Deus non necessitat voluntatem nostram ad agendum, sed relinquit eam in manu consilii sui.

Non potest dici à viro Catholico, gratiam efficacem nobis imponere necessitatem agendi.

Ref. 4. Absolutè loquendo, & nulla suppositione facta, nullus esset in rebus effectus contingens, seu liber, si Deus ageret ex necessitate naturæ.

Essent tamen effectus contingentes, & liberi, si Deus causis contingentibus, ex necessitate naturæ offerret concursum, quem nunc eis liberè exhibet.

Vera radix contingentia actuum nostrorum, ad summam efficaciam divinæ voluntatis, ultimè reduci debet.

CAP. XVIII. *Ref. 1.* In Deo est amor, & desiderium, hoc quidem, non respectu boni proprii, sed respectu alieni.

In Deo est gaudium, seu delectatio de bono proprio, & de alieno, ut præ sente.

In Deo est odium peccatoris, ut sic, non quidem inimicitia, sed abominationis.

In Deo non est spes, nec desperatio, nec tristitia, nec audacia, neque ira propriè dicta, ut supponit dolorem, seu tristitiam cuius vicem rependat.

Ref. 2. Deus creaturas racionales diligit vero amore amicitia. Unde homo per justificationem fit ex inimico amicus, nimirum Dei, qui vicissim fit illius amicus.

Inter superiores, & inferiores potest esse amicitia, quam vocant supereminentia.

Deus non amat creaturas irracionales amore amicitia.

amicitiæ, sed aliquo modo amore concupiscentiæ, quatenus ipsius attributa manifestant, & hominibus sunt utiles.

Ref. 3. Deus magis diligit meliora; unde magis Christum, ut hominem, amat, quam totam universitatem creaturarum.

An Deus magis Petrum, quam Joannem dilexerit, certò affirmari non potest.

Innocens magis à Deo diligitur, quam pœnitens, si cætera sint paria.

Prædestinatus absolutè magis à Deo diligitur, quam præscitus, quantumvis justus.

Ref. 4. In Deo est justitia propriè & strictè sumpta, prout est specialis virtus ab aliis distincta.

Deus non amittit dominium radicale quod habet in homines, etsi supposito pacto dandi illis gloriam, non possit eos destruere.

Inter patrem & filium potest vera esse justitia, si ille speciale bonorum dominium huic concedat.

Licet Deus nequeat propriè constitui debitor erga homines; bona tamen illius iis deberi possunt.

Ref. 5. In Deo est misericordia, non quidem secundum affectum, sed secundum effectum.

Conferre rebus perfectionem spectat ad bonitatem, justitiam, liberalitatem, & misericordiam, sed sub diversa ratione.

In quolibet opere Dei misericordia, & veritas, seu justitia, latè sumptæ reperiuntur.

Quædam tamen opera tribuuntur misericordiæ, quædam justitiæ; quia in nonnullis misericordia, in aliis justitia magis elucet.

CAP. XVIII. *Ref. 1.* In Deo est providentia, non respectu proprii actus, sed prout est ordinativa aliorum in finem.

Providentia præter actum intellectus, includit actum voluntatis, nimirum curam aliquam, & studium rerum gerendarum.

Providentia, ut spectat ad intellectum, non debet
b
constitui

constitui in actu imperii, sed in scientia naturali, qua Deus videt quomodo qualibet res finem suum assequi possit.

Res. 2. In Deo est providentia rerum omnium, quantumvis vilium, & exigui momenti.

Nullus eventus est casualis, seu fortuitus, respectu divinæ providentiæ.

Mala culpæ tam formaliter, quàm materialiter spectata, sub divinam providentiam cadunt.

Res. 3. Deus immediatè rebus omnibus providet, quantum ad rationem ordinis, licèt non quoad executionem.

Quod non debet ita intelligi, ut ipse Deus per se non exequatur ordinem à sua providentia præstitutum, sed ita ut eum non exequatur nisi cum causis secundis.

Res. 4. Providentia divina quibusdam rebus necessitatem imponit, non tamen omnibus.

Providentia divina non semper assequitur, finem particularem, ad quem res ordinat. Nec tamen propterea in sui dispositione fallitur.

Licèt aliquid recedere videatur à providentia divina secundum unum ordinem; in eum relabitur secundum alium.

Res. 5. Providentia divina non prædeterminat voluntatem nostram, ad actus liberos.

De ratione libertatis est, ut in sensu composito cum omnibus ad agendum prærequisitis, possit agere, vel non agere.

Ex verbis præfiniendi, applicandi, impellendi, & similibus, prædeterminatio physica colligi non debet.

Res. 6. Nullo modo admittendum est, quòd Deus voluntatem nostram physicè prædeterminet ad actus malos.

Si Deus nos physicè prædeterminaret ad actum malum, tolleretur gratia sufficiens, Deus vellet peccatum, essetque causa illius.

Deus

Deus utitur pravis hominibus ad alios affligendos, permissivè, quatenus illos non impedit, nec istos efficaciter juvat.

Omne ens per participationem, reducendum ad ens per essentiam, non tamen eodem modo.

CAP. XIX. *Ref. 1.* In Deo de facto admittenda est aliquorum prædestinatio.

Prædestinatio non tollit libertatem, etsi eâ positâ, necesse sit hominem salvari.

Ref. 2. Prædestinatio est decretum absolutum, quo Deus ab æterno aliquos elegit, ad vitam æternam per media proportionata infallibiliter consequendam.

Unde ad prædestinationem requiruntur actus intellectus, & voluntatis: ipsaque prædestinatio simpliciter est libera.

Providentiæ materia latiùs patet quàm prædestinationis; at prædestinatio suum finem particularem in quolibet prædestinato infallibiliter obtinet.

Ref. 3. Pelagius malè sensit de gratia, & de prædestinatione, omnia tribuens libero arbitrio.

Neque unquam pristinum errorem retractavit, etsi interdum verbis magnificis gratiam commendaverit.

Semipelagiani initium salutis tribuebant libero arbitrio; adeoque gratiam prævenientem destruebant, licèt non adjuvantem.

Ref. 4. Ex parte prædestinati, non datur causa prædestinationis ad primam gratiam.

Non potest homo naturæ viribus, mereri primam gratiam de congruo, etsi peccator gratiam justificantem quam meretur de congruo, gratis recipiat.

Sententia quæ refert primæ gratiæ collationem, in bonum usum ejusdem gratiæ prævisum, nihil habet commune cum errore Semipelagianorum.

CAP. XX. *Ref. 1.* Electio efficax ad gloriam, facta

est antecedenter ad absolutam prævisionem meritum; adeoque est merè gratuita.

Qui ordinatè vult, prius vult finem, quàm medià ad finem.

Sententia de gratuita electione, respectu prædestinatorum longè est favorabilior; & respectu reprobatorum non est durior, quàm opposita.

Non est opus, in ea sententia, ponere in Deo duplicem voluntatem efficacem respectu gloriæ, aliam antecedentem merita, aliam consequentem.

Eadem Dei voluntas est gratuita, & remunerativa, diverso respectu.

Electus potest absolutè damnari; & non electus, salvari.

Ref. 2. Gloriæ æterna, vocatio, justificatio, peccatorum permissio, & bona prædestinati in dolo sunt effectus prædestinationis.

Vult Deus permissionem peccati, ratione pœnitentiæ, nec tamen propterea vult peccatum.

Ref. 3. Prædestinatio certissimè, & infallibiliter consequitur suum effectum, non tamen imponit necessitatem agendi.

Certitudo prædestinationis rectè conciliatur cum libertate, beneficio scientiæ mediæ.

Eà scientiâ præsuppositâ, potest Deus certò præfinire mensuram gloriæ, tribuendam prædestinato.

Ref. 4. Liber vitæ ponitur in Deo metaphoricè, nempe secundum similitudinem à rebus humanis acceptam.

Liber vitæ respicit tantum vitam gloriæ prædestinatorum, non autem eorum gratiam.

Non possunt deleri de libro vitæ, qui in eo sunt scripti simpliciter.

Ref. 5. Probabilius est, reprobationem hominum negativam non fuisse constitutam, nisi ob peccatum originale prævisum.

Etsi tale peccatum fuerit simpliciter causa reprobationis negativæ aliquorum, non tamen cur potius hic quam ille reprobatus fuerit.

Ref.

DE DEO, UT UNO. 21

Ref. 6. Deus neminem positivè reprobatur, ante prævisum illius peccatum.

Quod debet intelligi de peccato finali, saltem ut plurimum.

Deus non permittit peccata reprobatorum, ex intentione eos puniendi sed ob alios fines.

Ref. 7. Peccatum reprobi non est effectus reprobationis, permissio tamen peccati finalis est effectus reprobationis negativæ.

Quod ita intellige, ut peccatum reprobi, sive quoad materiale, sive quoad formale, sive sub ratione pœnæ non causetur à reprobatione.

Interdum tamen permissio finalis peccati est effectus reprobationis positivæ, ut contigit in reprobatione Dathan, & Abiron.

Ref. 8. Creatio reprobi non est effectus suæ reprobationis positivæ: id est, Deus non creavit reprobum, ut eum damnaret.

Neque hoc debet colligi ex voluntate; quam Deus habuit ostendendi suam misericordiam in prædestinatos.

Ref. 9. Bona reprobo concessa non sunt reprobationis effectus, esto bona prædestinatis concessa sine effectus prædestinationis ipsorum.

Deus tribuit bona prædestinatis, ut salventur; at non tribuit bona reprobis, eo fine ut damnentur.

Ref. 10. Inflictio pœnæ æternæ est probus, imò unicus effectus reprobationis positivæ. Quod intellige de lege ordinaria.

LIBER II.

DE DEO, UT TRINO.

CAP. I. **P**ONenda est in Deo vera aliqua processio, qua una persona ab alia procedat.

Ref. 1. Processiones divinæ illustrantur similitudine sumpta ab intellectu, & voluntate creata.

Filius dicitur Autotheos, quia non est precario Deus, & Jehova, seu fons essendi, quia habet eandem essentiam Patris, à qua omnia ut à fonte procedunt.

Non est perfectius esse à se, quàm esse ab alio, quoad naturam indistincto.

Ref. 2. Processiones divinæ non sunt immediate per essentiam divinam, ut essentia est, sed per intellectum & voluntatem.

Intellectio divina non est productio, ut est nuda objecti cognitio, sed ut habet adjunctam relationem producentis ad productum, quomodo est in solo Patre.

Ref. 3. In Deo ponendæ sunt duæ processiones, nō plures, sicut in eo sunt tantum duo procedentes.

Etsi intellectus, & voluntas in Deo non distinguantur realiter, ab iis termini realiter distincti procedere possunt.

Non potest sumi tertia processio ab omnipotentia divina ut condistinguitur à potentia notionali.

Filius non producit verbum, etsi intelligat; producit tamen Spiritum sanctum simul cum Patre.

Ref. 4. Processio Verbi divini est vera generatio. Cujus ratio non est, quia eandem naturam potest alteri communicare, nec quia actualis intellectio est de formalissimo conceptu Dei.

Probabilior ergo hujus rei ratio est, quia Verbum formaliter ex vi suæ processions procedit ut simile in natura producenti.

Quod procedit per intellectum divinum, non se habet ut imago accidentalis, sed ut substantialis, & per se subsistens.

Ref. 5. Processio Spiritus Sancti non est vera generatio: cujus ratio non est, quia non procedit à duobus, tanquam à patre & matre, nec quod ex vi processions, non communicetur illi natura divina, ut putant aliqui.

Itaque veritatis hujus probabilior ratio est, quia
quod

quod procedit per voluntatem, ut sic, non procedit ut simile producenti.

Unde Spiritus S. non procedit similis formaliter vi suæ processioneis, ut est à voluntate divina, tanquam à principio, sed materialiter seu identicè.

Spiritus S. non habet per accidens, ut procedat similis in natura, nec per se ut procedit per voluntatem divinam, sed per se quatenus procedit in natura divina.

CAP. II. *Ref. 1.* In Deo ponendæ sunt relationes reales, nempe principii producentis ad terminum productum, & termini producti ad principium produciens: esto ratio rationis ex cognitione resultet in objecto cognito.

Relatio divina non supponit subjectum cui inexistat, aut fundamentum à quo pendeat, aut distinctionem extremorum, quæ per illam referuntur.

Expositione relationum in Deo non debet colligi unam personam pendere ab alia, sed tantum unam inferre aliam, seu una posita aliam poni.

Pater realiter refertur ad Filium, & non Deus ad creaturas, etsi sit earum principium.

Ref. 2. In Deo sunt quatuor relationes reales, nempe paternitas, filiatio, spiratio activa, & passiva: non tamen quatuor res.

Pronunciatum illud, multiplicato inferiori multiplicatur superius, admittitur quando inferius multiplicatur ratione alicujus intrinseci.

In Deo non sunt plures relationes reales, quàm assignatæ.

Identitas, æqualitas, & similitudo sunt in Deo relationes rationis.

Relationes divinæ distinguuntur inter se realiter, paternitas à filiatione, & spiratio activa, & passiva.

Ref. 3. Spiratio activa nō distinguitur realiter à paternitate aut filiatione, juxta illud, in divinis omnia sunt unum, nisi ubi obviat oppositio relativa.

Ea tamen propositio, paternitas est spiratio activa, communiter negatur, ob periculum confundendi earum terminos.

Etsi paternitas & filiatio sint idem cum spiratione activa, non sequitur quod sint idem inter se.

Res. 4. Relationes divinæ non distinguuntur actu ab essentia, imò videntur esse de quidditate illius: sicut vice versa essentia divina est, de quidditate relationum.

Res. 5. Relationes divinæ sub proprio, & formali conceptu relationum, dicunt perfectionem.

Neque propterea dici potest, aliquam perfectionem esse in una persona, quæ non sit in aliis.

Relationes præcisè spectatæ dicunt tantum perfectionem infinitam in suo genere, at ut sunt à parte rei, simpliciter infinitam.

CAP. III. *Res. 1.* Ratio personæ, eaque realis & positiva ponenda est in Deo. Est autem persona, rationalis naturæ individua substantia; seu substantia intellectualis, completa singularis, & per se subsistens.

Reprehenditur Laurentius Valla, quòd dixerit, nomen personæ non significare substantiam, sed qualitatem.

Etsi una persona non possit amplius personari, substantia tamen quæ una personalitate affecta est, potest adhuc alia personalitate affici.

Persona in divinis à parte rei constituitur per relationem, etsi nobis personam concipientibus objiciatur aliquid absolutum.

Res. 2. In Deo ponendæ sunt tres personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus.

Hæc personarum Trinitas non potest ab intellectu creato, sibi relicto, evidenter, aut probabiliter cognosci.

Personæ divinæ possunt dici tria individua largo modo: sicut ipsa natura divina, ut communis tribus personis, habet aliquam similitudinem cum specie.

DE DEO, UT TRINO. 25

Natura divina propter suam infinitatem est in tribus personis: sicut in creatis eadem natura specifica est in pluribus individuis.

Ref. 3. In Deo ponendæ sunt tres subsistentiæ relativæ, non autem aliqua absoluta, & communis tribus personis.

Augustinus cum ait Deum ad se subsistere, agit de subsistentia, ut est modus per se existendi, independenter à subjecto sustentante.

Hieronymus jubet, ut taceantur tres hypostases, in sensu Arianorum, id est, tres essentiæ.

Pater non communicat Filio substantiam completam, ut sic; nec incompletam; sed quæ completa est.

Ref. 4. In Deo est unica existentia absoluta, per quã Deitas ut concipitur prior relationibus, existit, & tres relativæ, per quas personæ existunt.

Non est absurdum ponere in Deo tres æternitates relativas: etsi tres personæ, ut sunt unus Deus, non sint tres æterni, sed unus æternus ut ait Athanasius.

Si in Deo una tantum esset persona, ea non existeret, nisi per existentiam absolutam.

Ref. 5. Ponendæ sunt in Deo quædam proprietates, quibus personæ constituentur, & ab invicem distinguantur; quæquæ sint relativæ, non absolutæ.

Relatio divina non tantum est ratio referendi, aut terminandi, sed etiam est id quod refertur, & terminat.

Prima persona Trinitatis constituitur per Paternitatem, ut habet rationem subsistentiæ, non autem ut est merus respectus Patris, ad Filium jam productum.

Ref. 6. Spiratio activa, non potest unam personam constituere: adeoque sunt tantum in Deo tres proprietates personales, nimirum paternitas, filiatio, & spiratio passiva.

Spiratio tamen activa spectat ad constitutionem intrinsecam Patris, & Filii, non vero actualis spiratio,

quæ personis completè constitutis veluti advenit.

Personæ divinæ non constituuntur formaliter per origines, seu per relationes spectatas per modum viæ, & in fieri, sed per modum formæ permanentis, & in facto esse.

Res habens duas formalitates, non constituitur per priorem, si hæc non habet conditiones ad constitutionem necessarias.

CAP. IV. *Ref. 1.* Primæ personæ Trinitatis propriè competit nomen principii, tam ad intra, quam ad extra.

Pater est principium ad intra notionaliter, & sine causalitate; ad extra verò essentialiter, & cum causalitate.

Patres Græci dicunt Patrem esse causam Filii, sumendo causam latè, pro principio.

Non debet dici absolute, quòd Filius, & Spiritus S. sint principiati, sed ille à Patre, hic ab utroque.

Ratio principii non dicitur univocè de notionali, & essentiali, & quamvis Pater dicatur principium totius creaturæ, non tamen propriè totius Deitatis.

Ref. 2. Nomen Patris propriè convenit primæ personæ Trinitatis: idque ut proprium distinguitur à communi, & à metaphorico.

Imò longè nobiliori modo, quàm Patri humano respectu sui Filii.

Deus dicitur pater creaturarum metaphoricè, cum aliqua tamen latitudine: ita scilicet ut quò aliqua est Deo similior, eò magis propriè Deus illius pater dicitur.

Nomen patris sumptum notionaliter, tribus modis Deo prius competit, quàm sumptum essentialiter. Nempe prioritate perfectionis, rationis, & durationis.

Ref. 3. Nomen ingeniti soli Patri competit, ut accipitur pro non procedente ab alio, quovis modo.

Patres negantes Patrem esse ingenitum, sumunt ingenitum pro non facto, in sensu Arianorum.

Ratæ

Ratio ingenti dicit formaliter negationem processionis ab alio, etiam possibilis, hujusque negationis fundamentum est paternitas.

Ratio Filii propriè convenit alicui personæ divinæ, id què ab aeterno.

CAP. V. *Ref. 1.* Verbum est nomen personale proprium Filii, etsi interdum sumatur essentialiter, ut cum quæritur, quidnam Beati videant in Verbo. Interdum etiam Spiritus S. dicitur Verbum Filii.

Etsi intellectio in Deo sit essentialis, Verbum tamen est notionale, quia significat terminum productum, & à producente distinctum.

Verbum dicit respectum aliquem rationis tam ad tres personas, quàm ad creaturas; quatenus est expressa similitudo eorum omnium, quæ à Patre intelliguntur.

Ref. 2. Verbum divinum procedit ex cognitione divinæ essentiæ, omniumque personarum divinarum.

Hinc tamen non sequitur, Verbum esse simpliciter prius, & posterius seipso; aut procedere à seipso, vel esse imaginem sui ipsius, aut Spiritus Sancti.

Terminus intellectio non procedit per omne objectum intellectus, sed tantum per illud quod unitur intellectui per modum principii activi.

Ref. 3. Verbum divinum procedit formaliter ex cognitione omnium creaturarum possibilium.

Quod tamen non impedit, quin Verbum divinum prius sit à parte rei rebus possibilibus, esto secundum nostrum conceptum sit illiis posterius.

Si nulla creatura esset possibilis, Verbum non esset ejusdem rationis, saltem adæquatè, ac nunc est.

Ref. 4. Verbum divinum non procedit ex cognitione creaturarum existentium,

Ut Deus se comprehendat, non requiritur absolute quòd cognoscat aliqua futura, sed tantum ex hypothese, quod futura sint.

Verbum non repræsented futura actu, & formaliter ex vi suæ processionis, sed tantum remote, &

veluti radicaliter, quatenus recipit scientiam ex se infinite repræsentativam.

Verbum non procedit ex cognitione futurorum sub conditione, etsi talis cognitio antecedit quodcumque decretum actuale in Deo.

CAP. VI. *Res. 1.* Spiritus S. non solum à Patre, sed etiam à Filio procedit.

In Concilio Nicæno 2. Symbolum Nicænum fuit approbatum, lectumque hoc modo. qui ex Patre, Filioque procedit.

Et in Concilio Lugdunensi sub Gregor. X. cantatum est ter Græcè, & ter Latine cum eadem declaratione.

Si Spiritus S. à Filio non procederet, ab eo realiter non distingueretur, defectu oppositionis relativæ.

Leo III. curavit poni Symbolum prædictum in tabula argentea, sine illo addicamento, Filioque, in memoriam venerandæ antiquitatis.

Explicantur Patres Græci qui dicunt, Spiritum S. esse ex Patre per Filium, ut tantum velint, Filium habere virtutem spirativam à Patre.

Res. 2. Spiritus S. procedit à Patre, & Filio tanquam ab uno principio, propter unicam potentiam spirativam quæ est in utroque.

Etsi Pater, & Filius non possint dici duo spiratores, dicuntur tamen duo spirantes.

Non potest dici, quod Pater, quatenus generat Filium, & spirat Spiritum S. sit duo principia.

Imo Pater generans, & Filius spirans, non sunt duo principia, sed unicæ, licet distincta sint supposita.

Quando dicimus, unum principium Spiritus Sancti, inponitur pro formali virtute spirativa, & pro materiali, suppositum habens talem virtutem; sive sit unum, sive multiplex.

Spiritus S. procedit à Patre, & Filio, tanquam à duobus suppositis.

Unde Pater, ut Pater, & Filius, ut Filius specificativè, non autem reduplicativè, producent Spiritum S.

Nec

DE DEO, UT TRINO. 29

Nec Pater spirat prius origine, quàm Filius, etsi virtus spirativa, & actualis spiratio sit prius origine in illo.

Ref. 3. Quamvis Pater, & Filius sint Spiritus, & uterque sit sanctus, tertia tamen Trinitatis persona convenienter Spiritus S. nominatur.

Nomen etiam amoris, secundum quòd personaliter dicitur, est proprium Spiritus S. licet quatenus dicitur essentialiter tribus personis competat.

Tria sunt in qualibet processione cõsideranda. habitudo ad objectum, habitudo ad terminum, & terminus. Verùm quæ spectant ad intellectionem habent propria nomina, non quæ ad volitionem.

Ref. 4. Si diligere, accipiatur notionaliter, dici potest Patrem, & Filium se diligere Spiritu S. nempe tanquam termino dilectionis notionalis, qua se formaliter diligunt.

Eodem sensu dici potest, Patrem se intelligere Verbo, etsi Verbum non sit medium, quo Pater se, & alia intelligit.

Falsa tamen est propositio illa, Pater est sapiens, sapientiã genitã, scilicet tanquàm forma immanente, & veluti habituali.

Ref. 5. Donum, secundum quod personaliter sumitur, est proprium nomen Spiritus S. Porrò donum est datio irredibilis, seu res alicujus, qui eam alteri liberaliter confert, aut conferre potest.

Deus totaque Trinitas respectu hominum dici potest donum dantis per identitatem. At Filius, & Spiritus S. sunt donum, ut sunt alterius dantis per originem. Ita tamen, ut Spiritus S. detur, ratione suæ processionis, & Filius ex amore Patris.

CAP. VII. *Ref. 1.* Ponendæ sunt in Deo notiones aliquæ, seu conceptus objectivi, aut formæ, quibus personæ divinæ inter se distinctæ cognoscantur.

Ejusmodi notiones sunt quinque, nimirum innascibilitas, paternitas, filiatio, spiratio activa, & passiva, nec necesse est, inter notiones numerari

inspirabilitatem Filii, aut infœcunditatem Spiritus S.

Ref. 2. Ponendi sunt in Deo quidam actus notionales, seu propria quædam unius, vel duarum personarum actiones quibus persona aliqua produci-
tur.

Actus notionales à relationibus, quibus constituuntur personæ, virtualiter distinguuntur: v. c. generatio activa, à paternitate; passiva, à filiatione, &c.

Nec repugnat; quòd actio ponatur in Deo, detra-
ctis imperfectionibus, sicut & relatio.

Actus notionales ponendi sunt in ipsis personis producentibus, nempe dictio seu intellectio notionalis in Patre, & volitio notionalis in Patre, & Filio.

Ref. 3. Actus notionales sunt aliquo sensu voluntarii, voluntate concomitante, quatenus Deus amat productiones personarum, per simplicem complacentiam essentialem omnibus personis communem.

Non tamen actus illi sunt liberi, sed simpliciter necessarii: nec sunt de nihilo, sed de aliquo, nimirum de ipsa substantia personæ producentis.

Quo loquendi modo denotatur principium internum personæ productæ, non quasi materiale, sed quasi formale, quo constituitur in ratione Dei.

Ref. 4. In Deo est vera, & positiva potentia productiva notionalis, nempe potentia generandi, & spirandi.

Sola persona producens est principium quod productionis: at divina essentia, intellectus, & voluntas à plâque relatio sunt principium quo.

Si productio sumatur in Deo, ut est communicatio, sic essentia divina est terminus illius; si verò, ut productio, ea ut sic videtur terminari ad relationem.

CAP. VIII. *Ref. 5.* Inter personas divinas est perfecta æqualitas, fundata in essentia infinite perfecta, quæ in omnibus eadem est. Quæ

DE DEO, UT TRINO. 31

Quæ in scriptura faciunt Filium inferiorem Patre, intelliguntur ut plurimum de Filio, ut homine; quòd si de illo etiam ut Deo accipiuntur, nihil aliud quàm prioritatem originis in Patre denotant.

In Deo non habet locum prioritas durationis, aut naturæ, sed sola prioritas originis. Interdum tamen ordo originis vocatur ordo naturæ, quia una persona naturaliter est ab alia.

Pater genuit Filium existentem, non quidem antequàm generaretur, sed virtute ipsius generationis.

Quælibet persona divina dicitur esse, in aliis per circum-*in*sessionem, quatenus omnes habent eandem essentiam, à qua separari nequeunt.

Ref. 2. Etsi missio quæ fit per imperium, aut per consilium dicat imperfectionem in persona missa, non tamen quæ fit per originem, cum ordine ad quemdam effectum temporalem.

Una persona divina non potest mitti nisi ab ea à qua procedit; unde Pater potest mittere Filium, & Spiritum S. ipse verò à nemine mitti potest.

Ref. 3. Duplex est missio, alia visibilis, alia invisibilis, visibilis est, quando persona missa, per signum aliquod sensibile novo modo exterius apparet; invisibilis autem, quando effectum aliquem occultum supernaturalem producit.

In missione invisibili, non tantùm dona gratiæ, sed ipsæ etiam personæ divinæ dicuntur mitti: quatenus realiter se exhiberent præsentem animæ, si per impossibile in ea non essent.

Missio invisibilis fit ad omnes participes gratiæ, non modò quando gratiam primam sanctificantem recipiunt, sed etiam dum extraordinariè ad novum aliquem actum, vel statum illius elevantur.

DE VERBO INCARNATO.

CAP. IX. *Ref. 1.* **M**ysterium Incarnationis est possibile, seu fieri potest ut Verbum, divinum naturam humanam in unitatem personæ sibi copulet.

Cum Verbum non fiat homo essentialiter, sed terminativè, seu hypostaticè, id sine mutatione in ipso Verbo facta intelligi potest.

Potest etiam exemplo unionis, quæ est inter animam & corpus intelligi nexus inter Verbum & humanitatem, qui hanc solam afficiat.

Ref. 2. Non possumus evidenter lumine naturali cognoscere, Incarnationem, eo modo quo peracta est, esse possibilem.

Sybilla, etsi foemine gentiles, hoc mysterium agnoverunt ex speciali relatione.

Ref. 3. Incarnationem de facto peractam esse fides catholica docet contra Judæos, qui frustra de primo Christi adventu accipiunt, quæ tantum de secundo intelliguntur.

Ref. 4. Incarnatio fuit per se Deo valdè conveniens, & naturæ humanæ: fuit etiam medium valdè congruum ad redimendos homines, convenientique tempore peracta fuit.

CAP. X. *Ref. 1.* Non fuit necessaria Incarnatio, ex hypothesi creationis mundi, vel peccati, vel redemptionis ab illo, etiam ex rigore justitiæ, sed ut redemptio hominum fieret convenientiori modo.

Nulla potest reperiri in operibus Dei indecentia positiva, potest tamen negativa, ita ut non habeant omnem perfectionem possibilem.

Si Verbum assumpsisset naturam angelicam, potuisset in ea pro peccatis hominum perfectè satisfacere per actus amoris, aliosque similes.

Per Incarnationem fides nostra certior redditur, spes magis erigitur, charitas magis accenditur, quam si Verbum assumpsisset naturam Angelicam.

Ref. 2. Ope-

DE VERBO INCARNATO. 33

Ref. 2. Opera Christi habebant valorem sufficientem, imò infinitum ad satisfaciendum pro peccatis hominum, quoad culpam, & pœnam.

Quod ita intellige, ut ejusmodi valor operibus Christi ex se, ut procedebant à Verbo, compereret, & non solum ex acceptatione divina.

Ref. 3. Valor infinitus operum Christi non petitur tantum à Verbo, ut erat forma sanctificans humanitatem, sed etiam, & maxime quatenus erat suppositum eam sustentans, & per illam operans.

Deus hominibus in gratia inæqualibus, propter idem opus, tribuens præmium inæquale, dicitur unicuique tribuere secundum opera ejus.

Ref. 4. Satisfactio Christi fuit ex vera, & rigorosa justitia, ita ut esset æqualis, ad alterum, ex propriis, & ex aliis indebitis.

Et si absolute satisfactio debeat fieri à persona, que offendit; potest tamen creditor acceptare satisfactionem ab alio oblatam.

Ref. 5. Non potuit purus homo condignè satisfacere pro peccatis hominum, et si peccati malitia simpliciter sit finita.

Et si reperiatur proportio inter opus justii, & gratiam; non tamen inter illius satisfactionem, & injuriam.

Ref. 6. Non potest homo satisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali proprio, in quo versatur.

Ille non censetur satisfacere ex perfecta justitia, qui solvit quantum potest, sed non quantum debet.

CAP. XI. *Ref. 1.* Christi humanitas non est producta formaliter per ipsam Incarnationem.

Eodem tamen instanti temporis, humanitas fuit producta, & Verbo unita: sicquè Virgo mater Christi, seu hominis Dei facta est.

Anima rationalis prius natura existit, quam subsistat: creatio verò dicitur subsistentium, non formaliter, sed consecutivè.

Ref. 2. Hu-

Ref. 2. Humanitas Christi non existit per existentiam Verbi, sed per existentiam propriam.

Etsi in Christo non sit nisi unum esse existentia: totale, & completum: in eo tamen sunt plures existentia: partiales.

Ref. 3. Unio hypostatica non est facta in natura, ita scilicet ut ex unione Verbi cum humanitate, una quaedam natura resultaverit.

Sicut corpus, & anima constituunt unum hominem; ita divinitas, & humanitas unum Christum, non tamen unam naturam.

Ref. 4. Unio Verbi cum humanitate facta est in persona, & in supposito: eo sensu, ut post unionem una tantum sit persona in Christo, unumque suppositum.

Persona, & hypostasis, seu subsistentia non distinguuntur conceptu intrinseco, sed tantum connotato.

In Christo est aliud & aliud, propter distinctionem naturarum; non autem in Trinitate, ex ratione opposita.

Ref. 5. Aliquo sensu admitti potest, personam Christi post unionem esse compositam: etsi non coalescat ex partibus, vel ex actu & potentia.

Christus est sua componentia collectivè, non autem divisivè.

Terminus principalis, seu adequatus Incarnationis est Christus, quatenus est una persona subsistens in duabus naturis: terminus formalis, qui, humanitas ut Verbo unita, terminus formalis quo, ipsa unio.

Ref. 6. Per Incarnationem activè sumptam aliquid producitur in humanitate, per quod ipsa Verbo unitur.

Illud autem non est qualitas, aut influxus activus, vel mera relatio, sed modus quidam substantialis, qui unio appellatur.

Patres qui dicunt, humanitatem immediatè Verbo uniri,

DE VERBO INCARNATO. 35

uniri, non excludunt medium nexum, sed medium terminum.

Non mirum est, quod substantia creata uniatur suæ naturæ sine ullo modo intermedio, cum ipsa sit modus.

Ref. 7. Unio hypostatica est substantialis, potestque dici omnium maxima, tam in ratione unionis, quam in ratione doni.

Licet essentialis, & substantiale, naturale, & reale pro eodem interdum sumantur, unio ista non est vocanda essentialis, aut naturalis.

Unio animæ rationalis cum corpore, est major extensivè unione hypostatica; hæc verò est illa major intensivè.

CAP. XII. *Ref. 1.* Inter personas divinas solum Verbum est incarnatum. Cujus rei variæ afferuntur congruentiæ, à Concionatoribus observandæ.

Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, quoad influxum activum, non quoad rationem terminandi.

Pater, & Spiritus S. existunt modo speciali in natura humana, etsi propriè ei non sint uniti.

Sunt per concomitantiam immediatè in humanitate Christi connaturaliter existente; mediatè verò in eadem ut existente in Eucharistia.

Ref. 2. Verbum divinum terminavit naturam humanam ratione alicujus relativi, non absoluti.

Humanitas est unita Verbo, & naturæ divinæ; per eandem unionem, ad illud primariò, ad hanc secundariò terminatam.

Ref. 3. Verbum assumpsit veram animam rationalem, verum etiam corpus ex carne, & ossibus constans.

Verbum potest corpus vivificare in genere causæ efficientis, non in ratione formæ.

Verbum quoque assumpsit totum sanguinem; itemque rorem, & cambium (quibus verbis sanguis purior, & defacatior intelligitur) aliosque humores.

In

Ref. 4. In assumptione humanitatis nulla intercessit temporis duratio; sed eodem instanti, quo producta est, fuit quoad suas omnes partes unita Verbo.

Ordine intentionis natura humana prius assumpta fuit, quàm partes illius: ordine tamen executionis prius assumptæ sunt partes, quàm humanitas.

Anima rationalis prius ordine intentionis fuit à Verbo assumpta, quàm caro; & posterius ordine executionis.

CAP. XIII. *Ref. 1.* Natura angelica potuit à Verbo hypostaticè assumi; etsi ea non distinguatur nisi modaliter à suo supposito.

Potuit etiam natura irrationalis v. g. aquilæ, aut leonis à Verbo assumi in unitatem suppositi; etsi talis natura non possit videre Deum.

Ref. 2. Verbum divinum potuit simul duas naturas assumere v. c. duas humanitates, aut humanitatem cum natura Angelica.

Si Verbum assumeret duas humanitates, non propterea diceretur duo homines, sed unus cum duplici humanitate.

Et quod tunc illi conveniret per se secundum unam humanitatem, non illi competeret, nisi per accidens, secundum aliam.

Probabile est, plures personas divinas posse eandem simul naturam assumere: esto non possit natura propriam habens substantiam, terminari simul aliena.

Ref. 3. Abstractis per intellectum personalitatibus, natura divina non potest assumere humanitatem.

Si esset in Deo substantia communis, posset natura humana per eam subsistere, non tamen constitui in ratione personæ.

In ea hypothesi esset hic homo subsistens, qui tamen ut sic, non esset persona: quamvis à parte rei esset tres personæ.

Ref. 4. Non

Ref. 4. Non potest hypostaticè assumi natura habens propriam substantiam, eamque retinens.

Non tamen est simile, quòd natura divina habet tres substantias proprias, quibus est in se.

Ref. 5. Materia, & forma substantialis corporea seorsim à persona divina assumi possunt: esto non habeant ex se, nisi substantiam incompletam.

Possunt etiam assumi partes integrantes, non tamen accidens, cuius dependentiam à subjecto potest supplere. Verbum in genere causæ efficientis, non in ratione termini.

Ref. 6. Persona creata non potest naturaliter alienam naturam terminare: non tamen videtur repugnare, quin possit supernaturaliter.

Etsi suppositum creatum non possit alienam naturam intrinsecè afficere, & modificare; posset tamen eam terminare extrinsecè & hypostaticè.

CAP. XIV. *Ref. 1.* Ex vi præsentis decreti, Verbum non assumpsisset carnem, si homo non peccasset.

Quo sensu Christus dicatur initium viarum Dei, primogenitus omnis creaturæ, primusque prædestinatorum.

Etsi Incarnatio peracta non sit, nisi occasione peccati, non propterea bonum occasionatum dici debet.

Ordinatè volens priùs vult media fini, quoad vim movendi, propinquiora quàm remotiora, esto quoad entitatem non sint digniora.

Ref. 2. Etsi Christus omnia peccata sufficienter deleverit, dici tamen potest eum potius venisse ad delendum peccatum originale, quàm actualè.

Unde Christus venisset ad tollendum peccatum originale, etsi non fuissent actualia: non vice versa, ad tollenda actualia, si non fuisset originale.

Ref. 3. Nulla creatura concurrit de facto ad unionem hypostaticam, tanquam causà physica illius, sive principalis, sive instrumentalis.

Quod dicitur, per Virginem carnem junctam esse Deo,

Deo,

38 DE VERBO INCARNATO.

Deo, intellige, quatenus Virgo, non quidem per modum instrumenti, sed in fluxu materno ad eam unionem concurrat.

Nulla etiam ad eam unionem praecessit dispositio, sive physica, sive moralis.

Res. 4. Nec humanitas Christi, nec ipse Christus meruit de facto Incarnationem.

Potuit tamen Christus absolute mereri Incarnationem per opera eam sequentia. Et quod dicitur, principium meriti non cadere sub meritum, intelligitur, de lege ordinaria.

Res. 5. Antiqui Patres non meruerunt, sive de condigno, sive de congruo, Incarnationem.

Ne quidem de potentia absoluta potuerunt Patres de condigno mereri Incarnationem.

Potuerunt tamen mereri de congruo quandam circumstantiam Incarnationis, ut, quod fieret tali tempore, &c.

Res. 6. B. Virgo non meruit de condigno esse mater Dei, etsi optime fuerit disposita ad hanc maternitatem.

Id tamen meruit de congruo multo magis quam sic meruit Abraham, ut Christus ex illius stirpe nasceretur.

Incarnatio dicit praecise unionem Verbi cum hac humanitate, non autem illius assumptionem ex tali foemina: quare intuitu illius potuit Virgo mereri de congruo maternitatem.

CAP. XV. *Res. 1.* Humanitas Christi fuit formaliter sancta, praecisa gratia habituali, nempe per ipsam unionem hypostaticam.

Esse sanctum accidentaliter est effectus formalis gratiae habitualis: at esse sanctum substantialiter est effectus unionis hypostaticae.

Non potest Christi humanitas esse formaliter intelligens per intellectionem Dei, cum tamen sit sancta per sanctitatem divinam.

Res. 2. In Christo fuit gratia habitualis, eaque ejusdem speciei cum nostra, & finita in genere entis: quamvis dici solet infinita in ratione gratiae.

HAC

Hæc gratia de lege ordinaria angeri non potuit, absolutè tamen potuit.

Etsi Christus habuerit gratiam habituales, non propterea dici potuit filius adoptivus; cum non esset persona extranea.

Ref. 3. Caritas fuit in Christo, & probabiliter spes, quatenus beatitudinem animæ ut bonum proprium diligebat, & præterea expectabat beatitudinem corporis.

In Christo non erat fides, ut hæc dicit assensum obsecurum rebus à Deo revelatis præstitum; erat tamen multiplex alio sensu.

Ref. 4. Christus habuit virtutes morales per se infusas si dantur, & ex suo genere acquisitas.

Christus specialiter habuit magnificentiam, & liberalitatè in summo gradu, & temperantiam perfectam, non illam quæ dicitur continentia: exercuit etiam actus iustitiæ vindicativæ.

Probabilius est, ejusmodi virtutes morales, ex suo genere acquisitas, fuisse Christo infusas in puncto Incarnationis.

Ref. 5. In Christo nulla fuit de facto gratia excitans, vel adjuvans: etsi ad actus supernaturales indiguerit concursu generali ejusdem ordinis.

Fuerunt tamen in Christo dona Spiritus S. non solum alia, sed etiam consilium, timor, & fortitudo, detractis imperfectionibus.

Item gratiæ gratis datæ; nempe donum miraculorum genera linguarum, discretio spirituum, gratia sanitarum, prophetia, &c.

CAP. XVI *Ref. 1.* Christus ut homo, habuit scientiam aliquam seu cognitionem creatam, distinctam à divina.

In intellectu Christi erant actus, & habitus, tum ordinis naturalis, tum supernaturalis.

Ref. 2. Christus in hac vita habuit scientiam beatificam esto non habuerit gloriam corporis, nisi post resurrectionem.

40 DE VERBO INCARNATO.

Per ejusmodi scientiam Christus non videbat in Deo, sive actu, sive habitu omnia possibilea.

Videbat tamen per illam, quicquid Deus novit scientia visionis, sed non eadem claritate.

Ref. 3. Christus habuit scientiam per se infusam, & supernaturalem, à beata distinctam.

Per ejusmodi scientiam cognoscebat Christus res omnes supernaturales creatas, in proprio genere.

Noverat etiam Deum unum & trinum, quoad quod est, non quoad quid est.

Cognoscebat præterea cordium cogitationes, & futura contingentia, ab hominum libertate pendentia.

Admittendæ sunt in intellectu Christi species multiplices & supernaturales, huic scientiæ deservientes.

Hæc scientia agebat independenter à phantasmatibus, neque erat discursiva actu, aut potentia

Ref. 4. Christus præditus fuit scientia perfectissima rerum omnium naturalium, quæ sub humanam cognitionem cadere possunt.

Probabilius est, hanc scientiam fuisse Christo per accidens infusam in instanti Incarnationis.

Christus tamen successu temporis cognitionem quandam rerum experimentalem, propriis actibus sibi comparabat.

CAP. XVII. *Ref. 1.* In Christo ponenda est duplex voluntas, divina scilicet & humana.

Non modo voluntas humana efficax fuit in Christo conformis divinæ, sed etiam inefficax; et si hæc secundum quid ab ea discrepaverit.

In Christo fuit liberum arbitrium, tam quoad potentiam, quàm quoad actum.

Et si Christus non posset absolute omittere præceptum moriendi; poterat tamen illud omittere, non ponendo eum actum, per quem illud implevit quoad substantiam.

Ref. 2. Christus proprie meruit, idque per varios actus,

DE VERBO INCARNATO. 41

actus, ac speciatim per actum amoris Dei, qui sequebatur scientiam infusam.

Meruit autem in instanti Incarnationis, & deinceps per totam vitam, etiam dum torquebatur in cruce; esto formaliter per ipsam mortem non meruerit.

Ref. 3. Christus sibi meruit gloriam corporis, sui-que nominis exaltationem: adeoque impassibilitatem animæ, resurrectionem, ascensionem, ultimum adventum, & quicquid unquam in laudem illius factum est.

Non tamen sibi meruit gloriam animæ, gratiam sanctificantem, aliosve habitus supernaturales, nec eorum augmentum.

Nobis verò meruit dispositiones ad gratiam, gratiam sanctificantem & remissionem peccatorum, id-que in se, augmentum gratiæ, satisfactionem, meritum, & electionem ad gloriam.

CAP. XVIII. *Ref. 1.* Anima Christi non habuit omnipotentiam simpliciter: Virtus tamen patranda vera miracula, aliaque opera supernaturalia fuit illi concessa.

Potentia illa inerat Christo immanenter per modum habitus; esto illius humanitas esset tantum causa instrumentalis.

Virtus prædicta non erat Christo naturalis, sed supernaturalis; nec physica, sed moralis duntaxat.

Ref. 2. Christus ut homo, fuit subditus Patris quatenus tenebatur illius præcepto obtemperare.

Dici etiam potest, Christum ut hominem, esse servum Dei; quatenus humanitas illius est creatura essentialiter Deo subdita.

Rursus Christus ut homo, fuit subditus legi naturali, non autem positivæ, sive divinæ, sive humanæ.

Christus tamen habuit præceptum speciale moriendi pro hominibus, non quidem naturale, sed divinum positivum.

Christus fuit subditus quibusdam defectibus corporeis

42 DE VERBO INCARNATO.
porcis, ut erat conveniens ad finem Incarnationis,
non tamen omnibus.

Res. 3. Christus nec peccavit, nec per absolutam potentiam, utpotè beatus, peccare potuit.

Imo Christus fuisset impeccabilis, ex vi unionis hypostaticæ, etsi Verbum humanitatem assumpsisset absque glória.

Non est inconveniens quod Deus dicatur mori: est tamen quòd dicatur peccare.

Christus non habuit fomitem peccati, sive in actu secundo, sive in actu primo.

Nulla fuit de facto in intellectu Christi ignorantia, vel error, sive speculativus, sive practicus.

Ignorantia puræ negationis Christo ut homini, non repugnabat: non tamen potuit in eo reperiri error practicus, aut etiam falsum iudicium speculativum.

In Christo erant varii motus appetitus sensitivi, qui pro passionibus potius quàm passionibus appellari consueverunt.

Admiratio erat in Christo, non quòd aliquid simpliciter ignoraret; sed quia quædam erant insolita ipsius experientia.

CAP. XIX. *Res. 1.* Christus ut Deus, est simul cum Patre & Spiritu S. caput invisibile Ecclesiæ: ut verò, Deus homo, est caput visibile illius.

Christus secundum totam humanitatem est caput hominum, quoad corpus, & animam ipsorum.

Non tantum hominum, sed etiam Angelorum est caput, quatenus saltè illuminationes quasdam in eos influit.

Aliter Christus, aliter dæmon est caput malorum; nec in moralibus monstruosum est varia capita eidem corpori assignare.

Res. 2. Christus fuit sacerdos, quatenus se obtulit in ara crucis, & in sacrificio altaris est primarius offerens.

Non fuit sacerdos successione, aut unctione olei, sed

sed ex Verbi unione qua humanitas illius fuit delibuta oleo divinitatis.

Concedi potest, Christum pro se obtulisse sacrificium, non ut propitiatorium, sed ut impetratorium, & eucharisticum. Non tamen dici potest, eum pro se mortuum.

Christus non tantum sacerdotis, sed etiam Legislatoris perfecte munus obiit.

Etsi Christus non fuerit Rex quoad usum, habuit tamen in actu primo regiam potestatem in omnes res mundi.

Habebat etiam dominium radicale in res omnes & singulas universi; quod non impediabat, quin homines titulo domini aliquid possiderent.

Res. 3. Christus verus fuit mediator inter Deum homines, idque longè nobiliori modo, quàm alii sancti.

Non modo in hac vita oravit, sed & nunc orat in cœlo pro nobis; idque propriè & formaliter, & non tantum interpretativè.

Ne tamen detur occasio errandi, Ecclesia solet petere à Christo, ut misereatur nostri, non autem ut oret pro nobis.

CAP. XX. *Res. 1.* Christus ut homo, non debet dici filius Dei adoptivus, sed naturalis.

Quod potest intelligi de filiatione illa æterna, quam per generationem à Patre obtinuit.

Res. 2. Dicitur propriè non potest, Verbum esse prædestinatum, ut esset homo: dici tamen potest, prædestinatum, seu decretum esse, ut Verbum fieret homo.

Dicitur quoque potest absolutè, Christum esse prædestinatum: item, esse prædestinatum ad esse: & esse prædestinatum ad gratiam, & gloriam, etsi hæc illi essent debita ex congruitate.

Dicitur etiam potest, humanam naturam esse prædestinatum ad unionem hypostaticam: non tamen, ad gloriam.

44 DE VERBO INCARNATO.

Non potest dici absolutè, Christum esse prædestinatum, ut sit filius Dei.

Res. 3. Christi humanitas adorari potest, eadem quoad substantiam adoratione latriæ, qua Verbum ipsum adoratur.

Cum eo tamen discrimine, quòd Verbum ratione sui adoratur, humanitas autem ratione Verbi.

Potest etiam Christi humanitas adorari hyperdulia, ratione donorum gratiæ & gloriæ quibus ornata est.

Imò talis cultus licitus est, dummodo saltem superior non denegetur. Nec reprehenduntur à Conciliis, nisi qui duas adorationes Nestorianas inducunt.

Res. 4. Imago Christi ita potest adorari, ut actus adorationis tam externus, quàm internus terminetur ad Christum, & ad illius imaginem.

Potest etiam imago Christi adorari, etsi Christus ipse non adoretur in recto, sed in obliquo.

Adoratio est respectiva, non tantum quando imago Christi posteriori modo, sed etiam quando priori adoratur.

Potest similiter crux Christi adorari, aut simul cum Christo, aut ita ut actus adorationis directè ad illam tantum terminetur: & utraque adoratio est respectiva, ut ad crucem terminatur.

Omnes cruces adorantur ut sunt quædam imagines Christi crucifixi; at illa in qua Christus pependit, adoratur etiam ut illius reliquia: adeoque vel minima illius pars adorari debet.

Res. 5. Beata Virgo non est adoranda latriâ; propriè, sed tantum hyperdulia; eaque excellentiori, quàm quæ Apostolis competit.

Improbatur tamen mos quarundam foeminarum, offerentium placentulas Virgini, tanquàm sacrificia.

Res. 6. Reliquiæ Sanctorum possunt adorari, etiam in recto, qui respectivus esse debet; sive solæ in recto sive simul cum persona adorentur.

Appen.

DE VERBO INCARNATO. 45

Appen. Duplex est communicatio idiomatum in Christo, altera qua duæ naturæ, altera qua earum proprietates de eadem persona in concreto prædicantur.

Propter primam, vera est illa propositio, Verbum est Deus, & ista, Verbum est homo, & similes.

Harum trium propositionum, Deus est homo, Jesus est homo, Christus est homo, prima est contingens, & aliæ duæ necessariae.

Vera est illa propositio, Deus factus est homo, vel, hic homo; non tamen ista admitti solet, homo factus est Deus.

Propter alteram communicationem dici potest, Christus est æternus & temporalis, finitus & infinitus.

Non est simpliciter dicendum, Christum esse creaturam, etsi simpliciter dici possit, tum esse passum, mortuum, & sepultum.

Quæ conveniunt unæ naturæ, non possunt dici de altera in abstracto.

Errant Lutherani, quatenus docent, proprietates naturæ divinæ esse formaliter communicatas humanitati.

LIBER III.

DE ANGELIS.

CAP. I. DE fide est Angelos existere: eorum tamen existentia ratione naturali evidenter demonstrari non potest.

Ref. 1. Certum est ex fide, Angelos non esse creatos ab æterno, sed in tempore.

Fuerunt producti simul cum mûdo corporeo: nec sine temeritate quis diceret, ante esse productos.

Ref. 2. Angeli sunt spirituales seu incorporei, non modo ex parte, sed totaliter.

Patres qui olim dixerunt Angelos esse corporeos, non peccarunt contra fidem. Qui tamen id jam affirmarent, temeritatis arguerentur.

Ref. 3. Angeli non sunt compositi ex materia aliqua, siue corporea, siue incorporea.

Ibi est materia, ubi est transmutatio substantialis, non ubi tantum accidentalis.

Et si Angelus non consistet ex partibus formaliter extensivis, vel intensivis, habet tamen aliquam extensionem, & intensiorem virtualem.

In Angelo sunt variae compositiones metaphysicae, ex essentia, & existentia, ex natura singulari & supposito, &c.

Ref. 4. Angeli ab intrinseco, & ex natura sua sunt incorruptibiles: quatenus ab agente creato, vel à Deo, ex lege ordinaria corrumpi non possunt.

Dicuntur tamen Dei gratia habere immortalitatem: id est, ex libero concursu Dei eos conservante; consentaneè tamen naturis rerum.

Ref. 5. Possunt dari plures Angeli & ejusdem, & diversa speciei.

Non opus est ut quaecunque numero distinguantur, habeant materiam, ut patet ex anima rationali.

Inter duas animas rationales est distinctio formarum; at inter animam rationalem, & Angelum est distinctio formalis, seu essentialis.

Ref. 6. Dantur de facto plures Angeli distincti speciei; & plures distincti solo numero.

Angelorum numerus est maximus, quamvis incertus; utpote infinitam, & immensam Dei maiestatem valde decens.

CAP. II. *Ref. 1.* Angeli non habent corpora sibi naturaliter unita: interdum tamen assumunt corpora.

Angeli possunt assumere corpora animata, & mortuorum, & ex aëre, aliave materia confecta.

Formatio illa corporum non excedit virtutem naturalem Angelorum, qui tamen non possunt producere corpus aliquod ex nihilo.

Non repugnat bonos, & malos Angelos ex eadem materia terrestri corpora assumere.

Ex Angelo & corpore assumpto non fit unum compositum per se, aut unum suppositum.

Res. 2. Non potest Angelus in corpore assumpto exercere actiones quoad substantiam vitales, ut videre, generare, &c.

Potest tamen exercere quoad entitatem realem operationes, quæ tantum sunt vitales quoad modum, ut loqui, ambulare, comedere.

Non tamen potest jam dictas operationes elicere, quoad modum vitalitatis.

Res. 3. Angelus est in loco per præsentiam ad locum, seu per indistantiam suæ substantiæ à spatio in quo est.

Non potest Angelus simul esse in pluribus locis totalibus & adæquatis; potest tamen in partialibus, & in adæquatis, modo inter se sint contigua.

Possunt plures Angeli esse simul in eodem loco, per præsentiam substantialem.

Res. 4. Non habet Angelus terminum parvitatæ quoad locum; adeoque potest se totaliter reducere ad punctum: ita ut extra illud non sit.

Habet tamen Angelus terminum magnitudinis quoad locum; ita ut non possit naturaliter esse præsens omni loco.

Probabile est, non posse Angelum suam præsentiam extendere ultra diametrum suæ spheræ.

Res. 5. Potest Angelus moveri localiter, idque motu continuo; esto substantialiter sit indivisibilis.

Et ex communi sententia, motu discreto; ita scilicet, ut eodem instanti temporalis locum adæquatum deserat, simulque totum alium occupet.

Hoc tamen difficultate non caret: adeoque probabile est non posse Angelum transire de loco in locum, nisi transeundo per medium tam participans, quam non participans.

CAP. III. *Res. 1.* Angeli intelligere non est illius substantiæ, sed accidens ab ea realiter distinctum.

Ref. 2. Intellectus quoque Angeli distinguitur ab illius substantia; & in ea radicatur.

In Angelo non est propriè intellectus agens vel possibilis; prout hi termini à Philosophis usurpantur.

Ref. 3. Angelus indiget specie aliqua, ad intelligendum alias res creatas à se distinctas.

Species, per quas Angeli intelligunt, fuerunt ipsis à Deo infusæ in instanti creationis.

Ref. 4. Possunt dari species aliæ aliis universaliores in repræsentando: & verisimile est eas quæ sunt universaliores, perfectioribus Angelis de facto fuisse collatas.

Cognoscere aliquid in universali, ex parte rei cognitæ, est imperfectius quàm cognoscere in speciali. At cognoscere in universali, ex parte mediæ cognoscendi, est perfectius.

CAP. IV. *Ref. 1.* Angelus seipsum cognoscit, idque per suam substantiam, sine specie media.

Agendo de possibili, non repugnat quòd Angelus se cognoscat per aliquam sui speciem.

Probabile est non posse Angelum cessare ab actuali sui ipsius cognitione, id tamen non potest efficaciter probari.

Ref. 2. Unus Angelus alium cognoscit, & superior comprehendit inferiorem, quoad essentiam & proprietates naturaliter ab ea manantes, non quoad cogitationes cordis, aut potentiam obedientialem, sive activam, sive passivam.

Angelus tamen inferior superioris naturam adæquatè comprehendere non potest.

Ref. 3. Angelus per sua naturalia Deum cognoscit, multò magis quàm homo.

Angelus per cognitionem suæ substantiæ, Deum cognoscit sine vlllo discursu.

Etsi per eam cognitionem non cognoscat Deum quoad, quid est, cognoscit tamen quoad, an est.

Ref. 4. Cognitio rerum materialium & singularium eaque distincta & comprehensiva est in Angelis.

Species

Species omnes ejusmodi rerum fuerunt simul Angelis in instanti creationis à Deo infusæ.

Rei tamen cujuslibet existentia est conditio sine qua, ipsius species non habet vim dicendi intellectum, in cognitionem illius intuitivam.

Res. 5. Potest Angelus naturaliter certò cognoscere effectus, ex solis causis naturalibus contingenter futuros.

Non tamen eos qui ex libero arbitrio contingenter futuri sunt: esto habeat eorum species concreatas.

Res. 6. Angeli non cognoscunt de facto cogitationes cordium, nisi dependenter à voluntate alterius.

Potest Angelus per se loquendo, cognoscere naturaliter secreta cordium: non tamen de facto cognoscit, defectu concursus divini, nisi homo consentiat.

Res. 7. Angeli naturæ viribus cognoscunt mysteria quæ tantum sunt supernaturalia quoad modum.

Non autem quæ sunt supernaturalia quoad substantiam: quo fit non omnes entium species ab Angelo naturaliter cognosci posse.

Probabile est Angelis fuisse in via communicatam cognitionem aliquam mysterii Incarnationis; hoc tamen in sententia nostra, de causa adventus Christi, non facile defendi potest.

CAP. V. *Res. 1.* Probabile est posse Angelum multa eodem actu intelligere, v. c. bovem, & equum; sicut habet unam speciem plurium representativam.

Potest etiam multa simul, seu eodem tempore, variis actibus, sive ejusdem, sive diversi ordinis intelligere.

Res. 2. Angelus proprie non discurrens circa objecta naturalia, quorum propriam habet speciem.

Probabile tamen est, cum discurrere circa supernaturalia, & alia quæ evidentè non cognoscit.

Ut proprium sit hominis ratiocinari, non Angelis,

fatis est quòd Angelus quoad naturalia, quorum habet species concreatas, non discurrat.

Ref. 3. Angelus multa cognoscit non componendo; ut cùm per speciem hominis iudicat, hominem esse animal rationale.

Multa etiam cognoscit sine divisione: ut cùm per speciem universalem repræsèntantem equum, & leonem, iudicat, unum non esse alium.

Utitur tamen compositione, & divisione, quando cognoscit res inevidenter, seu quarum non habet proprias species.

CAP. VI. *Ref. 1.* In Angelis est voluntas, quæ aliud nihil est quàm inclinatio ad bonum universaliter apprehensum.

In Angelis est etiam liberum arbitrium, fundatur in eo quòd cognoscunt universalem rationem boni.

Appetitus intellectivus Angeli non distinguitur in irascibilem, & concupiscibilem.

Ref. 2. In Angelo non modo est dilectio naturalis, sed etiam electiva, & utraque seipsum amat.

Probabile est Angelum posse abstinere à sui ipsius dilectione, sicut & à sui cognitione actuali.

Ref. 3. Unus Angelus naturaliter alium diligit sicut seipsum; ita ut particula, sicut, significet similitudinem, non æqualitatem.

Et si amor ille sit necessarius quoad specificacionem, non tamen quoad exercitium.

Angelus naturaliter Deum plusquam seipsum diligit, qui amor est necessarius quoad specificacionem non quoad exercitium.

CAP. VII. *Ref. 1.* Angeli fuerunt creati in beatitudine naturali, non in supernaturali.

Angelus indignit gratia ad hoc, ut converteretur in Deum, prout est objectum beatitudinis.

Triplex est conversio in Deum, prima per amorem beatificum, secunda per actum meritorium, tertia per dispositionem ad gratiam sanctificantem.

Ref. 2.

Res. 2. Deus initio temporis creavit Angelos simul in eis condendo naturam, & largiendo gratiam.

Angeli per proprios actus se disposuerunt, ad receptionem primæ illius gratiæ sanctificantis.

Res. 3. Angelus beatus suam beatitudinem obtinuit, per proprios actus meritorios.

Via sive bonorum, sive malorum Angelorum non fuit absoluta in unico instanti.

Angeli consecuti sunt gratiam, & gloriam secundum proportionem suorum naturalium.

Res. 4. In Angelis beatis remanet cognitio, & dilectio naturalis, simul cum cognitione, & amore supernaturali.

Angeli beati peccare non possunt, neque in beatitudine essentiali proficere.

Potest tamen usque ad diem iudicii, augeri Angelorum gaudium de salute hominum, quod datur illis intuitu beatitudinis, non ex merito, spectatque ad præmium accidentale.

CAP. VIII. *Res. 1.* Malum culpæ potest esse in Angelis, secundum conditionem suæ naturæ spectatis.

Falsum tamen est, & hæreticum, dicere, Angelum ex conditione suæ naturæ malum esse.

Probabile est Angelum, secundum suam naturam spectatum, posse peccare venialiter.

Res. 2. Non modo Angelus peccavit ex superbia, sed etiam hæc fuit primum illius peccatum, ex quo deinde orta est invidia.

In Angelis potest esse aliquod peccatum, quoad affectum, præter superbiam & invidiam, v. c. formale odium Dei, vel hominis.

Difficile est determinare quodnam fuerit de facto objectum primi peccati Angelorum.

Res. 3. Angeli de facto non peccarunt in instanti creationis; potuerunt tamen per se loquendo, in eo instanti peccare.

Dico, per se loquendo, nam ex hypothesi quod Angeli creati sunt in gratia, ad quam per actum

amoris Dei se disposuerunt, sic tunc non potuerunt peccare.

Ref. 4. Via bonorum Angelorum tribus instantibus conclusa fuit, quorum 1. meruerunt. 2. perseveraverunt. 3. gloriam adepti sunt.

Similem habuit durationem via malorum, nam 1. meruerunt. 2. peccaverunt. 3. supplicio affecti sunt.

Ref. 5. Supremus Angelus inter peccantes, fuit supremus inter omnes.

Peccatum primi Angeli fuit aliis causa peccandi, non quidem cogens, sed quadam quasi exhortatione inducens.

Angeli omnes non peccarunt in eodem instanti indivisibili nostri temporis, sed in instanti temporis discreti, virtualem aliquam successionem habente.

Plures sunt boni, quam mali Angeli, non tamen quantus sit bonorum numerus, vel quo excessu malos superet, definiri potest.

CAP. IX. *Ref. 1.* Cognitio veritatis quæ habetur per naturam, nec ablata, nec diminuta est in Angelis magis.

In Angelis post peccatum, nullum remansit donum supernaturale, sive actuale, sive habituale.

Habent tamen fidem quoad substantiam naturalem, qua credunt aliquid supernaturale.

Ref. 2. Voluntas dæmonum est obstinata in malo: quam obstinationem S. Thomas referre videtur in naturalem eorum conditionem.

Probabilius tamen dici potest, eam referendam esse in defectum auxiliorum gratiæ.

Dæmones probabiliter in malo fuerunt obstinati, statim post peccatum commissum.

Ref. 3. Dolor ut passio, non est in Dæmonibus; est tamen in illis ut dicit simplicem actum voluntatis.

In Dæmonibus non est verum aliquod gaudium, sed tantum fictum, & apparens.

Explicatur Sanctus Thomas cum ait, dæmones torqueri ab igne infernali per alligationem.

CAP. X. *Ref. 1.* Unus Angelus alium illuminat, purgat, & perficit, idque eodem actu.

Locutio est manifestatio cuiuscumque veritatis, at illuminatio respicit tantum veritates ad Deum ordinatas. Unde veritates naturales non sunt materia illuminationis.

Angeli inferiores illuminantur per superiores, non vice versa, nisi in casu aliquo extraordinario.

Angelus superior illuminat inferiorem, de omnibus quæ ipsi revelantur, non statim, sed quando id expedire iudicat.

Ref. 2. Certum est unum Angelum loqui alteri, idque dirigendo ei suum conceptum.

Est autem non levis dubitatio, an talis directio ad locutionem sufficiat: qua in re pars affirmativa videtur probabilior.

Unde non placet quod aliqui dicunt, 'Angelum non loqui alteri, nisi per signum aliquod ei indicando conceptum suum.'

CAP. XI. *Ref. 1.* Inter Angelos sunt tres Hierarchiæ, in qualibet Hierarchia sunt tres ordines, & in quolibet ordine plures Angeli.

In infima Hierarchia sunt Angeli, Archangeli, & Principatus: in media Potestates, Virtutes, & Dominationes: in suprema Throni, Cherubim, & Seraphim.

Ref. 2. Distinctio hierarchiarum, & ordinum est quodammodo à natura, etsi completivè sit per dona gratiæ,

Talis distinctio, graduum manebit in Angelis, etiã post diem iudicii: executio verò officiorum cessabit, quoad munus perducendi aliquos in finem.

Homines possunt assumi ad ordines Angelorum, non secundum conditionem naturæ, sed secundum gradum gratiæ, & gloriæ.

Ref. 3. Inter dæmones sunt ordines quantum ad naturam,

naturam, & naturæ gradum, licet non quoad gratiam, & gloriam.

Est etiam inter eos prælatio quædam, in eo posita, ut actio unius subdatur actioni alterius. Similis tamen prælatio non est inter homines damnatos, ob majorem naturæ similitudinem.

Unus demon alium non illuminat, quamvis conceptum suum per modum locutionis ei intimare possit.

Angeli boni habent prælationem in malos, & ex se eos illuminant: mali tamen non illuminantur.

Res. 4. Angeli administrant res corporeas, non tantum mediatè, movendo cælos, sed etiam immediatè per se ipsos, habendo curam specierum creaturarum.

Non tamen possunt Angeli per se ipsos immediatè inducere formam substantialem in materiam; nec propria virtute vera facere miracula.

At possunt applicando activa passivis, varias transformationes insolitas efficere.

Res. 5. Potest Angelus hominem illuminare, non producendo species in illius intellectu, sed illius sensus externos, & internos variis modis immutando.

Potest etiam immutare voluntatem hominis, non immediatè agendo in illam, sed per modum suadentis proponendo objecta, excitando passiones, &c.

Res materiales obediunt Angelis ad nutum, quoad motum localem.

Angeli mittuntur à Deo in ministerium: non tamen propriè sunt ministri hominum, sed potius eorum rectores, & custodes.

Juxta S. Thomam, superiores Angeli nunquam ad exterius ministerium mittuntur, alii tamen existimant, superiores Angelos extraordinariè mitti.

Res. 2. Homines custodiuntur ab Angelis, ut per eos regulentur & moveantur ad bonum.

Singuli homines à singulis Angelis custodiuntur, nullusque est homo qui careat Angelo custode.

Excipit

DE ANGELIS.

Excipe Christum; non tamen beatam Virginem nec homines in statu innocentiae, nec praescitos.

Personae publicae praeter Angelum custodem, habent alium quo diriguntur in iis, quae spectant ad regimen multitudinis.

Sunt etiam Angeli qui regnis, provinciis, civitatibus, & congregationibus praeficiuntur.

Res. 3. Angelus deputatur homini ad custodiam a nativitate, imò probabiliter aliqui existimant infantem, quandiu est in utero, habere Angelum sibi specialiter deputatum.

Angelus custos nunquam totaliter deserit hominem, sed tantum secundum quid, nec dolet de malis illius quem custodit.

Inter Angelos bonos interdum est pugna, quatenus pugnantia petunt, nescientes quid velit Deus.

Res. 4. Homines impugnantur a daemonibus, cuius tamen impugnationis ordo est a Deo.

Proprium est daemonis tentare hominem malo fine, nempe ut eum decipiat, & in peccatum precipitet.

Eadem tentatio potest esse probationis, ut a Deo permittitur, & seductionis, ut a daemone causatur.

Etsi daemon sit indirecte causa omnium peccatorum, non tamen omnia directe oriuntur ex illius suggestione.

LIBER IV.

DE AUXILIIS DIVINIS.

CAP. I. Potest homo in natura lapsa, cum solo *Res. I.* concursu Dei generali, cognoscere multas veritates speculativas ordinis naturalis: non tamen omnes collectivè.

Ut appetitus, omnia sciendi non sit frustra, satis est quod homo possit naturaliter aliam & aliam cognitionem assequi, quantum hujus vitae ratio patitur.

Res. II.

Ref. 2. Potest homo in natura lapsa, cognoscere multas veritates morales ordinis naturalis, sine speciali auxilio; non tamen omnes.

Intellectus practicus propter passiones, variasque occurrentes circumstantias, difficilius veritatem attingit, quam speculativus.

CAP. II. *Ref. 1.* Potest homo in natura lapsa bene operari moraliter sive propriis viribus, sive saltem per gratiam.

Ref. 2. Potest homo carens gratiâ sanctificante, adeoque existens in peccato mortali, bene operari moraliter.

Augustinus exigens charitatem ad opus bonum, intelligendus de opere utili ad vitam æternam.

Non etiam necessaria est fides ad bene operandum moraliter, debetque explicari Augustinus modo jam dicto, quando oppositum sentire videtur.

Non repugnat quod infidelis eliciat aliquod opus morale ex fine honesto, rectæque rationi consentaneo.

Ref. 3. Potest homo in natura lapsa efficere opus aliquod moraliter bonum cum solo concursu Dei generali.

Non omnia opera moraliter bona disponunt propriè ad remissionem peccatorum, sed ea ut summum quæ fiunt ex gratia.

Sunt quædam opera moralia valde difficilia, quæ sine gratiæ auxilio fieri nequeunt.

Incredibile est ex jure ipso creationis & conservationis, non deberi homini circumstantias, in quibus vel semel sit bene operaturus.

CAP. III. *Ref. 1.* Potest homo in natura lapsa, Deum aliquo modo diligere sine auxilio gratiæ.

Amor in Deum, ut naturæ authorem tendens, non est propriè dispositio ad gratiam.

Ref. 2. Potest homo in natura lapsa, diligere Deum amore aliquo benevolentiæ, sine auxilio gratiæ.

Inter

Inter Deum & homines potest esse amicitia, non modò supernaturalis, sed etiam naturalis.

Per amorem Dei super omnia, non intelligitur amor benevolentia affectivus, sed obedientialis.

Ref. 3. Non potest homo in natura lapsa, propriis viribus amare super omnia Deum, ut naturæ auctorem.

Etsi amor ille non excedat vires phycas voluntatis humanæ, per se spectatæ; eas tamen superat, si spectentur difficultates quæ occurrunt.

Unde etiam fit; ut sine speciali auxilio, non possit ad actum reduci naturalis inclinatio, quam habet homo ad Deum super omnia diligendum.

CAP. IV. *Ref. 1.* Non potest homo lapsus servare longo tempore totam legem naturalem, sine gratia.

Ejusmodi lex, etsi quoad ordinem sit proportionata naturæ lapsæ, non tamen quoad executionem.

Ref. 2. Potest homo in natura lapsa, cum divino auxilio servare omnia præcepta naturalia.

Etiam præceptum, non concupisces, & præceptum diligendi Deum super omnia.

Ordinariè diuturna legis naturalis observatio non habet locum, nisi in fidelibus, & justis.

Ref. 3. Non potest homo lapsus vitare omnia peccata venialia longo tempore, cum auxiliis ordinariis gratiæ.

Ex speciali tamen privilegio, quale B. Virgini colatum fuit: omnia venialia caveri possunt.

Exceptâ B. Virgine, nullus sanctorum ab omni culpa veniali in hoc mundo fuit immunis.

CAP. V. *Ref. 1.* Non potest homo credere mysteria fidei, ut oportet ad salutem, sine gratiæ auxilio, etiam postquam sufficienter sunt proposita, & probatum à Deo esse revelata.

Intellectus noster nulli veritati facultate propria assentiri potest, nisi ea vel immediatè, vel mediatè per rationem naturalem patefiat.

Potest

Potest tamen homo, naturæ viribus, credere mysteria fidei, assensu aliquo opinativo, & humano.

Ref. 2. Voluntas credendi, seu pius ille affectus voluntatis, quo intellectus movetur ad assentiendum mysteriis fidei propositis, est ex gratiæ auxilio.

Idem dic de hujus voluntatis initio, quod consistit in actu quo intellectus judicat, credendum esse.

Ejusmodi autem actus intellectus est prima gratia vocans seu præveniens, qua homo excitatur ad fidem amplectendam.

Ref. 3. Non potest homo, sine speciali auxilio amare Deum ut authorem gratiæ, amore benevolentia.

Quod intellige etiam de benevolentia imperfecta, quam esse supernaturalem non repugnat.

Imò hoc extendendum ad amorem concupiscentiæ, quo homo Deum diligit, ut bonum suum supernaturale.

Ref. 4. Non potest homo servare quoad substantiam, ullum præceptum affirmativum supernaturale, de interno actu, sine auxilio gratiæ.

Quod non tantum debet intelligi, de omnibus præceptis collectivè; sed etiam de singulis, idque quoad quemlibet eorum actum.

Unde quando præceptum supernaturale obligat, non potest vitari peccatum contra illud, absque auxilio gratiæ.

Ref. 5. Non potest homo sive proximè, sive remote se disponere ad gratiam habitualem, sine auxilio gratiæ.

Vulgatum illud, facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam, intelligitur de faciente ex gratiæ auxilio.

CAP. VI. *Ref. 1.* Celebris est divisio gratiæ actualis in excitantem & adjuvantem.

Excitans consistit in sancta cogitatione, & pio affectu, quibus Deus pulsat cor hominis, & movet ad bonum.

DE AUXILIIS DIVINIS 59

Gratia excitans confertur homini sine illius libero consensu, sed non sine illius influxu physico.

Eam autem Deus producit per se immediatè, & non interventu alicujus qualitatis aut motionis creatæ.

Ref. 2. Gratia adjuvans est auxilium actuale ordinis supernaturalis, quo Deus juvat voluntatem creatam ad actus supernaturales.

Ad actus supernaturales sufficit habitus ejusdem ordinis, neque ad eos requiritur gratia actualis adjuvans.

Ref. 3. Gratia adjuvans non concurrit priùs naturæ ad opus supernaturale, quàm liberum arbitrium.

Neque se habet propriè ut causa totalis respectu actus supernaturalis, sed ut causa partialis dumtaxat.

Reprehenduntur Semipelagiani, quia inter Deum, & nos ita partiebantur, ut dicerent initium fidei esse à nobis, incrementum à Deo.

Ref. 4. Alia est divisio gratiæ actualis, in operantem, & cooperantem, quæ cum præcedenti coincidit.

Unde operans fit in nobis, sine nobis moraliter, seu liberè operantibus; licet ad illius productionem physicè concurramus.

Et distinguitur à cooperante, eo modo quo excitans ab adjuvante distinguitur, nempe aut moraliter juxta nonnullos, aut etiam realiter juxta alios.

Tertia est divisio gratiæ actualis, in prævenientem, & comitantem, seu subsequenter, quæ à præcedentibus non distinguitur.

CAP. IX. *Ref. 1.* Datur gratia aliqua ad benè agendum sufficiens, in iis qui de facto non benè operantur: quique proinde carent gratia efficaci.

Gratia sufficiens non videtur distincta ab excitante, & adjuvante, in actu primo spectata.

Ref. 2. Ea tantum gratia dicitur absolutè sufficiens ad aliquam operationem, quæ sufficit ut homo actu operetur, si velit. Non

Non negamus tamen, quin requiratur concursus Dei proportionatus, ex parte operationis.

Res. 3. Parvulis omnibus paratum est auxilium sufficiens ad salutem, quantum est ex parte Dei.

Idem dicendum de omnibus adultis, etiam infidelibus, & excœcatis.

Res. 4. Gratia sufficiens ad conversionem non datur quovis tempore, sed certis momentis juxta ordinationem Dei.

Hæc tamen gratia est semper omnibus parata, ad vitandum novum peccatum.

Præceptum conversionis ad Deum non semper urget, sed certis duntaxat temporibus.

Res. 5. Admittenda est quædam gratia efficax, ita movens hominem ad bonum, ut sequatur effectus.

Gratia efficax non distinguitur realiter ab excitante, seu vocante, cujus proprium munus est, impellere suaviter ad opus.

Res. 6. Probabilis est sententia quæ docet, gratiam efficacem realiter & physicè movere voluntatem ad opus bonum.

Non tamen hæc gratia physicè prædeterminat voluntatem ad opus, injecta ei antecedente agendi necessitate.

Deus non expectat voluntatem, antequam gratiâ divinâ præventa sit, præventam tamen expectat, ut consentiat.

Efficacia gratiæ in actu primo nullo modo pendet à voluntate, sed tantum efficacia in actu secundo, seu efficientia.

Res. 7. Efficacia gratiæ poni solet in certa congruitate, & contemperatione vocationis divinæ cum libero arbitrio, ex qua, juxta præscientiam Dei, infalibiliter sequitur effectus.

Ex duobus æquali gratia in actu primo præventis, fieri potest, ut unus consentiat, non alter.

DE GRATIA HABITUALI.

CAP. VIII. **D**atur aliquod donum gratiæ divinitus
Ref. 1. infusum, quod post operationem in
 anima nostra habitualiter permanet.

Dari gratiam habitualem jam videtur esse de fi-
 de post Concilium Tridentinum: antea tamen non
 erat.

Ref. 2. Habitus gratiæ sanctificantis realiter à cha-
 ritate distinguitur: esto quicquid in scriptura dicitur
 de gratia, de charitate etiam dicatur.

Gratia habitualis constituit hominem in statu su-
 pernaturali, ad habitus operativos ejusdem ordinis,
 ex congruitate præsupposito.

Ref. 3. Gratia habitualis ex natura sua augeri po-
 test, idque in infinitum.

Gratiæ augmentum fit in hominibus per bona i-
 psorum opera, tanquam per causam meritoriam.

Gratia ordinariè non augetur ex opere operantis,
 nisi juxta proportionem meritorum, interdùm
 suprâ.

Nullus est viator, qui non possit ulteriores in gra-
 tia progressus facere.

Ref. 4. Gratia habitualis amitti potest, idque non
 solum infidelitate, sed etiam quovis alio peccato
 mortali.

Peccatum mortale non expellit gratiam efficien-
 ter physicè, sed tantum moraliter, seu demeritoriè.

Gratia habitualis absolutè minui potest, non ta-
 men de lege ordinaria.

CAP. IX. *Ref. 1.* Deus solus de facto est causa prin-
 cipalis gratiæ, imo de potentia absoluta nulla crea-
 tura potest vi sua gratiam producere.

Deus non tantum est causa generalis gratiæ, sed
 etiam particularis, potiori titulo quàm effectuum,
 quos solus producit, etsi causam creatam habere
 possint.

Ref. 2. Gratia habitualis non creatur propriè, sed
 ut sum-

62 DE GRATIA HABITUALI.

ut summum improprie, quatenus producitur nullis præcedentibus meritis.

Gratia educitur ex anima, in cuius potentia obedienciali passiva continetur.

Congruum est ut gratia educatur ex ipsa essentia animæ, sicut habitus operativi ex potentiis illius educuntur.

Res. 3. Nulla potest assignari qualitas, quæ fit dispositio physica ad gratiam.

Dantur tamen variæ dispositiones morales ad gratiam, quæ consistunt in quibusdam bonis actibus peccatoris.

Inter dispositiones ad justificationem in adultis necessarias, numerantur fides, spes, timor, dilectio Dei, & similes actus.

Res. 4. Dispositio ultima ad gratiam habitualement, non procedit effectivè ab ipsis habitibus gratiam comitantibus, sed ab auxilio actuali.

Non tamen ex vi talis dispositionis homo consequitur remissionem peccatorum, prius naturâ quàm gratia illi infundatur.

Eodem instanti temporis quo prædicta dispositio existit, gratia habitualis infunditur, à qua infusa formatur, & valorem accipit.

Res. 5. Non potest homo certò scire, certitudine fidei divinæ, se justum esse.

Aliqui viri perfectiores habent certitudinem moralem, actualis formidinis expertem, de sua justitia.

Ordinariè tamen homines justus non habent nisi probabilitatem aliquam conjecturalem, cum formidine conjunctam, de sua justitia.

CAP. X. *Res. 1.* Homo est formaliter justus, per formam gratiæ ipsi intrinsicam, & non tantum per justitiam Christi illi imputatam.

Unde quando dicitur, Christum nobis esse sapientiam, & justificationem, sensus est, eum nobis esse authorem sapientiæ, & justitiæ.

In justis.

DE GRATIA HABITUALI. 63

In justificatione hominis peccata verè tolluntur, ita ut ampliùs non remaneant, quoad aliquam rationem culpæ.

Res. 2. Renovatio interna quæ fit per gratiam, est mutatio aliquo modo distincta à remissione peccatorum.

Est etiam quodammodo connaturaliter cum ea conjuncta, non præcisè ob entitatem physicam gratiæ, sed ratione quorundam effectuum moralium, quos adjunctos habet.

Infusio gratiæ, & remissio peccati fiunt in eodem instanti, illaque est prior naturâ in genere causæ formalis, hæc in genere causæ materialis.

Nullus actus quantumvis perfectus, sive sit contritio, sive amor Dei super omnia, est causa formalis justificationis.

Patres dicentes charitatem actualem esse perfectam justitiam, intelligendi sunt dispositivè, non autem formaliter.

Res. 4. Peccatum mortale de potentia absoluta remitti potest sine ulla physica mutatione peccatoris, sive actuali, sive habituali.

Ad remissionem peccati sufficeret condonatio ex parte Dei, sicut ad remissionem injuriæ inter homines, satis est, quòd læsus eam condonet.

Resp. 5. De potentia absoluta gratia habitualis potest simul esse in eodem subjecto cum peccato mortali, sive actuali, sive habituali.

Non tamen in eo casu idem homo simul esset justus & injustus, gratus & ingratus; sed simpliciter injustus, & ingratus.

CAP. XI. *Res. 1.* Datur verum aliquod hominis meritum apud Deum, consistens in aliquo actu libero, quique ex auxilio gratiæ procedat.

Illustrantur merita Christi, ex eo quòd suis meritis vim merendi hominibus dederit.

Exemplum Christi ostendit non requiri ad meritum, libertatem quoad specificationem inter bonum & malum.

Res.

64 DE GRATIA HABITUALI.

Ref. 2. Ad meritum non requiritur, ut sit opus à charitate elicitum, vel imperatum.

Actus supernaturales ex se, & sine relatione charitatis, ad finem supernaturalem tendunt.

Ref. 3. Ad proprium meritum requiritur ex parte operantis, gratia sanctificans, & status viatoris.

Requiritur etiam ut hic vivat, conditione mortali; Unde Enoch & Elias extra statum merendi videntur constituti.

Ref. 4. Opera hominis non merentur propriè de condigno præmium æternum, sine aliqua promissione, aut pacto ex parte Dei.

Ne quidem ipsius Christi opera fuerunt actu meritoria citra promissionem Dei: etsi ex se essent valoris infiniti.

Potuerunt tamen Patres antiqui accipere gratiam ex meritis Christi, etsi hæc nondum existerent, nec condiciones ad ea requisitæ, nisi in prævisione Dei.

CAP. XII. *Ref. 1.* Non potest peccator mereri de condigno gratiam sanctificantem, remissionem peccatorum.

Potest tamen eam mereri de congruo, quatenus per actus supernaturales se disponit ut potest, ad eam consequendam.

Verùm hoc meritum non impedit quin gratia homini gratis conferatur, & non ex debito iustitiæ.

Ref. 2. Iustus potest mereri de condigno augmentum gratiæ sanctificantis, idque per actus etiam habitu gratiæ remissiores.

Augmentum gratiæ respondens actibus remissis, tribuitur homini statim in hac vita.

Ref. 3. Non potest homo mereri sive de condigno, sive de congruo perseverantiam strictè sumptam, ut includit quidquid à puncto justificationis ad perseverandum requiritur.

Potest tamen iustus præventus auxiliis gratiæ, mereri

DE GRATIA HABITUALI. 65

mereri de congruo alia auxilia ad perseverandum
necessaria, idque successive, & veluti per partes.

Res. 4. Justus non potest mereri de condigno repa-
rationem post lapsum, seu ut Deus eum liberet à
peccato mortali, si in illud inciderit.

Probabile tamen est, justum interdum mereri de
congruo, per longam in bonis operibus perseveran-
tiam, ut Deus illius misereatur, si è gratia exci-
derit.

Potest etiam justus peccatori de congruo mereri
primam gratiam, per quam ad Deum efficaciter con-
vertatur.

Res. 5. Probabile est hominem mereri de condi-
gno primam gloriam, per actum illum quo extra sa-
cramentum ultimatè ad gratiam habitualement dispo-
nitur.

Quare talis actus considerari debet, non ut natu-
rà antecedit gratiam habitualement, sed ut ab ea for-
matur, & dignitatem quandam moralem acci-
pit.

THE-